

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь - «Магістр»

**на тему: Публічне управління інноваційним розвитком
аграрних підприємств**

Виконав:

студент спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
ОП «Публічне управління та адміністрування»

Лоцман Анатолій Васильович

Керівник:

Бричко Аліна Михайлівна

к.е.н., доцент,
кафедри публічного управління та адміністрування

Рецензент:

Суми - 2022

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Публічне управління та адміністрування»

Затверджую:

Завідувач кафедри д.е.н., професор
О.П. Славкова

« _____ » « _____ » 2021 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**Лоцман Анатолій Васильович****1. Тема роботи:** Публічне управління інноваційним розвитком аграрних підприємств**2. База практичного дослідження:**Аграрний сектор Україникерівник роботи Бричко Аліна Михайлівна, к.е.н., доцентзатверджена наказом по університету від« _____ » грудня 2022 р. № _____ -н**3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи)** «12» грудня 2022р.**4. Вихідні дані до проекту (роботи):**нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична інформація за 2019-2021 роки**5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

- дослідити теоретичні підходи публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств;
- проаналізувати сучасне середовище функціонування аграрних підприємств;
- ідентифікувати фактори впливу на інноваційний розвиток аграрних підприємств;
- здійснити комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств Сумської області;
- розробити структурну модель механізму публічного управління аграрними підприємствами;
- запропоновувати рекомендації щодо вдосконалення публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

6. Дата видачі завдання:**«22» грудня 2021 р.**

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	Листопад-грудень 2021	
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	Січень 2022	
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	Лютий-квітень 2022	
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)	02-31 травня 2022	
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці	Червень 2022	
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми	Липень-Серпень 2022	
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	Вересень 2022	
8	Оновлення даних за 2019, 2020 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи	Жовтень-листопад 2022	
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	Грудень 2022	
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедру, до відділу якості освіти)	01 грудня - 07 грудня 2022	
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	12 грудня 2022	
12	Захист кваліфікаційної роботи	21 грудня 2022	

Студент

(підпис)

А.В. Лоцман

Керівник роботи

(підпис)

А.М. Бричко

Перевірку на автентичність проведено

Н.М. Баранік

Дипломна робота допущена до захисту

(підпис)

(підпис)

М.О. Лишенко

АНОТАЦІЯ

Лоцман А.В. Публічне управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Магістерська робота зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», СНАУ, Суми-2022 р. – Рукопис.

У дослідженні запропоновано розв’язання актуальної проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань, які полягали в характеристиці видів публічного управління аграрними підприємствами. Ідентифіковано сукупність чинників, які становлять вплив на публічне управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств. Запропоновано підходи до формування публічного управління інноваційним розвитком та визначені напрями підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств через застосування сучасних технологій.

Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові принципи дослідження і спеціальні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської, економічної і споріднених з ними наук. В основу методології дослідження покладено системний підхід, методологічна специфіка якого визначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття теоретично-практичної сутності публічного управління, що забезпечать інноваційний розвиток аграрних підприємств.

У дослідженні запропоновано розв’язання проблеми, що полягає в обґрунтуванні організаційної структури публічного управління підприємством, яку доповнено інноваційною складовою структурного елементу для забезпечення розвитку суб’єкта господарювання за інноваційним принципом, що буде враховувати спеціалізацію господарства, використання технологій ресурсозбереження, кваліфікацію кадрів та їх матеріальне стимулювання, економічний механізм публічного управління, комерційний розрахунок та здійснювати підбір нововведень для використання у виробничо-господарській діяльності.

Ключові слова: управління, публічне управління, інноваційний розвиток, аграрні підприємства, управління інноваційним розвитком.

SUMMARY

Lotzman A.V. Public management of innovative development of agricultural enterprises.

Master's thesis in the specialty 281 "Public management and administration", SNAU, Sumy 2022 - Manuscript.

The research proposed a solution to the current problem, which consists in substantiating theoretical foundations and developing practical recommendations for improving public management of innovative development of agricultural enterprises.

Achieving the specified goal made it necessary to solve the following tasks, which consisted in the characteristics of the types of public management of agricultural enterprises. A set of factors influencing the public management of innovative activities of agricultural enterprises has been identified. Approaches to the formation of public management of innovative development are proposed and directions for increasing the efficiency of public management of innovative development of agrarian enterprises through the use of modern technologies are identified.

The methodological basis of the work is general scientific research principles and special methods based on modern scientific principles of management, economics and related sciences. The basis of the research methodology is a systematic approach, the methodological specificity of which is determined by the fact that it focuses the research on the disclosure of the theoretical and practical essence of public management, which will ensure the innovative development of agricultural enterprises.

The research proposed a solution to the problem, which consists in justifying the organizational structure of the public management of the enterprise, which is supplemented by an innovative component of the structural element to ensure the development of the economic entity according to the innovative principle, which will take into account the specialization of the economy, the use of resource-saving technologies, the qualifications of personnel and their material stimulation, the economic mechanism of public administration, commercial calculation and carry out the selection of innovations for use in production and economic activity.

Keywords: management, public management, innovative development, agricultural enterprises, management of innovative development.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	10
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
РОЗДІЛ 2	20
АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
2.1 Аналіз середовища функціонування аграрних підприємств	20
2.2 Ідентифікація факторів впливу на інноваційний розвиток аграрних підприємств	32
2.3 Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств Сумської області	41
РОЗДІЛ 3	49
УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
3.1 Структурна модель механізму публічного управління аграрними підприємствами	49
3.2 Удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств	60
3.3 Напрями підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств	66
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТОК А Копії публікацій	

ВСТУП

В умовах глобалізації, інтеграції та змін у світовій економіці постає проблема використання наукових знань для забезпечення сталого інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України на засадах державного управління. Актуальними залишається питання зміцнення світового аграрного ринку, продовольчої безпеки країни та підвищення рівня життя населення. Реалізація короткострокових і довгострокових заходів у цьому напрямі має бути спрямована на найефективніше використання і підвищення творчого потенціалу сільськогосподарських підприємств, удосконалення існуючих технологій, менеджменту, розвитку науково-технічних результатів, технологій виробництва та технічного рівня і наближення його до рівня підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції аграрного сектору економіки. Ефективне управління інноваційною діяльністю, інформаційно-консультативна підтримка та підтримка розвитку інновацій стає стратегією сприяння конкурентоспроможності аграрних підприємств, реалізація якої можлива лише шляхом об'єднання зусиль досліджень на макро- та мікрорівні. В кваліфікаційній роботі розглянуто публічне управління інноваційним розвитком аграрних підприємств, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення напрямів публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств. Реалізація мети дослідження обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретичні підходи до публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств;
- проаналізувати сучасне середовище функціонування аграрних підприємств;
- ідентифікувати фактори впливу на інноваційний розвиток аграрних підприємств;

- здійснити комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств Сумської області;
- розробити структурну модель механізму публічного управління аграрними підприємствами;
- запропоновувати рекомендації щодо вдосконалення публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств. Базою для отримання даних та вивчення теми стали аграрні підприємства України та Сумської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів процесу удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Методи дослідження: логічного узагальнення та порівняння – для визначення теоретичних підходів визначення основ публічного управління аграрними підприємствами; експертних оцінок, статистичного аналізу, групування та узагальнення даних – вивчення детального аналізу елементів публічного управління інноваційного розвитку аграрних підприємств в Україні, області; абстракції, аналогії, аналізу і синтезу – для розроблення рекомендацій щодо удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Наукова новизна отриманих результатів. Положення, які визначають його наукову новизну і подаються на захист, полягають у наступному:

отримали подальший розвиток: напрями вдосконалення публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

вдосконалено: рекомендації щодо удосконалення публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Практичне значення результатів може слугувати основою для подальшого теоретичного, методологічного та практичного дослідження перспективних напрямів удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств в Україні та Сумській області.

Результати дослідження підтверджені їх використанням у практичній діяльності деяких аграрних підприємств.

Апробація результатів. Результати дослідження, що містяться в кваліфікаційній роботі магістра, є незалежними розробками та пропозиціями автора. Дослідження удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств в Україні та Сумській області, відображені у наукових працях, що має відношення до дослідження.

Публікації. 1. Лоцман А. В. Напрями підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком аграрного сектору *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (19-23 квітня 2022 р.)*. Суми, 2022. С. 200

2. Лоцман А. В. Особливості публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі»*. Дніпро, 2022. С 218-220.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку літератури, яка складає 32 найменувань, додатків. Основний текст розміщений на 70 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 9 таблиць, 14 рисунків, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Публічне управління стає все більш важливим для аграрного сектору української економіки. Це пояснюється тим, що сільськогосподарські підприємства відстають від трансформацій, особливо через незавершеність системи господарювання та відсталу техніку і технології. Сьогодні сільськогосподарське виробництво функціонує в умовах різноманітних ринкових процесів, недостатнього фінансування впровадження новітніх технологій та перешкод для розвитку аграрного сектору. За частоті зміни середовища функціонування та незавершеності економічних процесів публічного управління це призводить до неефективності виробництва та низьких показників діяльності, що потребує впровадження сучасних техніко-економічних підходів та призводить до відтворювальної експансії за рахунок збільшення виробництва сировини та продукції, що реалізується за кордоном, використання інноваційних технологій та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Підприємства в різних сфер економіки сьогодні перебувають у дуже складних бізнес умовах. Тому вони повинні вміти досягати найвищої мети, вирішуючи наступні задачі [1, с. 26-25]: ефективне управління масою та динамікою прибутку; постійний контроль за виконанням економічних показників, ресурсів для їх підтримки та часу виконання; розподіл повноважень з управління між всіма підрозділами на підприємстві; розробити шляхи підвищення ринкової вартості підприємства; впровадження заходів для повного управління розподілом ресурсів і витрат; здійснювати розвиток творчого розвитку на всіх етапах виробничого процесу. Систематично та послідовно застосовуючи найкращу політику управління, підприємство зможе вийти на новий етап і поступово стати конкурентоспроможною організацією на внутрішньому та зовнішньому ринках. Цих результатів можна досягти шляхом здійснення та впровадження сучасних

тенденцій, які сприяють стимулюванню та підвищенню рівня кращого управління бізнесом, враховуючи використання та впровадження методів і важелів для всіх процесів, що впливають на виробництво та господарську діяльність підприємства в цілому (рисунк 1.1).

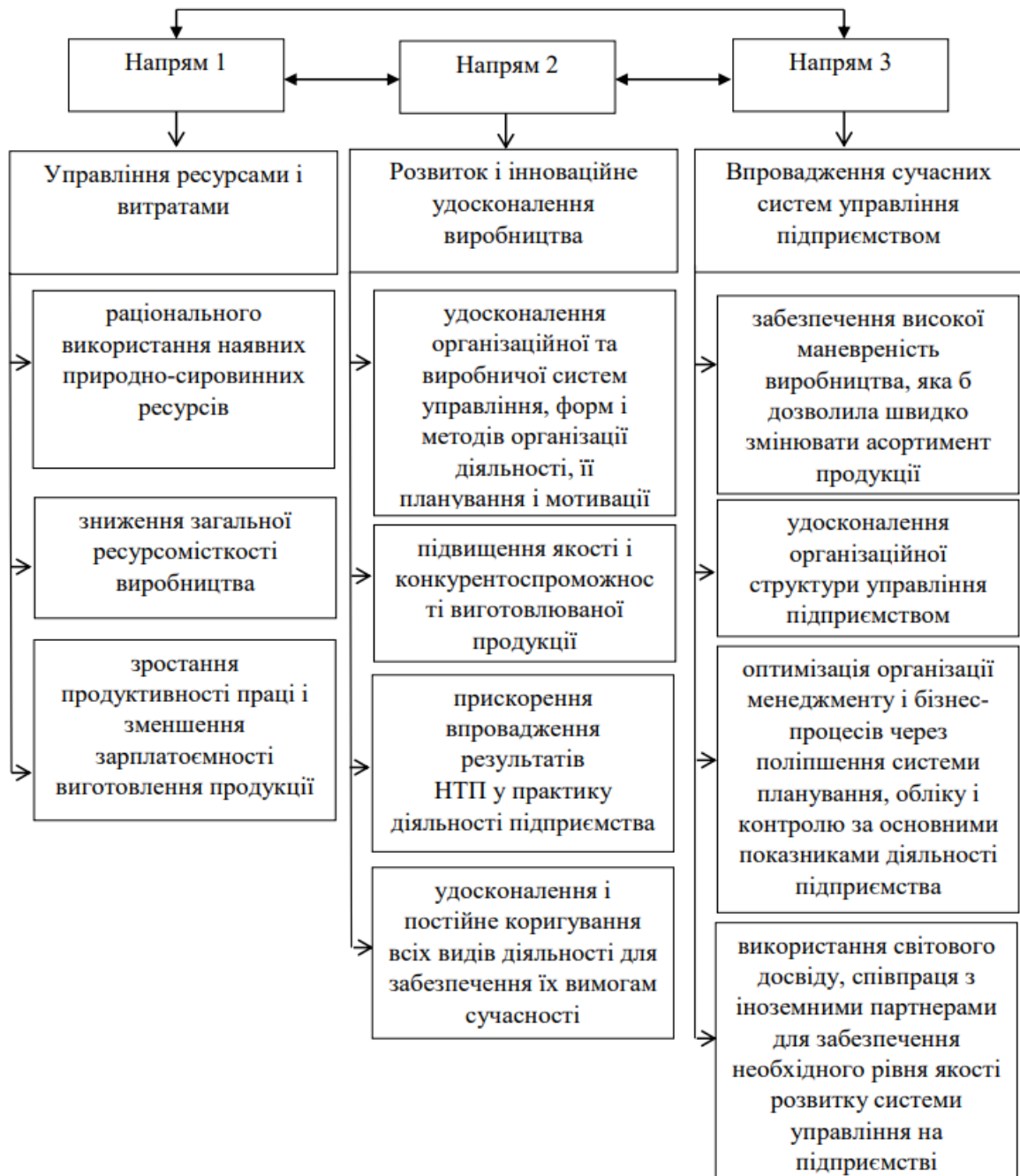


Рисунок 1.1 - Напрями впливу публічного управління на діяльність підприємств аграрного сектору

Джерело: сформовано за даними [2].

В рисунку 1.1 об'єднані всі основні напрямки. Реалізація будь-якого заходу, в тому чи іншому напрямку, неможлива без взаємодії з іншим. Усе це створює потребу у створенні системи, спрямованої на створення якісного виробничого процесу, щоб суб'єкт господарської діяльності отримував нову створену вартість та економічний результат у вигляді реального прибутку.

На нашу думку, безпосередній вплив і значення має третя група напрямків, а саме впровадження новітньої системи менеджменту, яка забезпечує високу продуктивність виробництва та здатність підприємства диверсифікувати свою діяльність та той на вид продукції, який сприяє посиленню конкуренції на ринку.

Удосконалена структура організації управління, в свою чергу, забезпечить стабільну роботу центральної системи управління компанією, що дає змогу ефективно працювати та швидко адаптуватися до змін операційної ситуації, сприяючи вдосконаленню організації та планування. ключових показників. результатів діяльності. роботи, управління та бізнес-процесів шляхом удосконалення систем обліку та контролю. Крім того, не на останньому місці повинні бути дослідження та впровадження світової практики з управління, що допоможе забезпечити необхідний рівень якості розвитку системи менеджменту та дозволить створити високорентабельне виробництво, успішну логістику та систему збуту, завдяки якій підприємства можуть бути незалежними від посередників і швидко продавати продукцію за ціною виробника за схемою «склад-покупець».

Сьогодні головним завданням будь-якої компанії є економічна робота та реалізація сучасної логістичної стратегії. Це сприятиме створенню ефективної системи перед- та післяпродажного обслуговування; дотримання високих стандартів якості реалізації продукції; відбір найкращих стандартів якості реалізації продукції; покращення логістичної інфраструктури; зниження витрат на утримання запасів за рахунок впровадження прямих доставок; зниження загальних експлуатаційних витрат; створення кращого каналу збуту продукції. На кінцевому етапі вдало реалізована і раціонально розроблена виробнича стратегія дозволить знизити витрати і капіталовкладення, підвищити рівень обслуговування, прибутковості, задовольнить потреби клієнтів і виведе на новий рівень

конкурентоздатності існуючий бізнес. [3, 4].

У більшості випадків під словом інновація розуміють, по-перше, творчий розвиток і дослідження в цій галузі, по-друге, зміни в організаційній системі управління з метою реорганізації виробництва з урахуванням потреб цільових споживачів, по-третє, створення нових продуктів та послуг, які вимагають навичок та відповідають потребам відповідно до ринкового середовища (рисуюнок 1.2) [5, с. 33].



Рисуюнок 1.2 - Створення та використання інновацій в сфері публічного управління сільськогосподарськими підприємствами.

Джерело: сформовано автором на основі [6].

Аналізуючи середовище, яке забезпечує конкурентоспроможність продукції, підприємства робимо висновок, що воно повинно в першу чергу бути інноваційним та швидко реагувати на зміни навколишнього ринкового середовища, оскільки сучасний ринок вимагає від бізнес-підприємств адаптуватися до несподіваних ситуацій, бути гнучким до результатів досліджень у галузі, що створено науково-технічним прогресом. Підприємство, яке орієнтоване на інноваційний розвиток,

досягає конкурентних переваг, задовольняє існуючі потреби споживачів, адаптоване до появи нових потреб, не має проблем у боротьбі з проявами проблем і адаптується до зовнішнього середовища, оскільки її керівництво спрямоване на отримання високих прибутків і додаткового доходу.

Основною метою підприємства, орієнтованого на інноваційний розвиток, є творчість і розробка нових продуктів з використанням сучасних технологічних методів у виробничо-господарській діяльності. Зважаючи на це, можна сказати, що інновація проходить певний цикл, який є часом від появи нової ідеї до вичерпання її потенціалу, що означає її заміну новою ідеєю, готовності втілювати ідеї на більш вищому рівні.

Звідси випливає, що кожна інновація має певний період життя і носить циклічний характер. Факторами, які призводять до виникнення багатьох інновацій, є бізнес-середовище та конкуренція на ринку. Ці фактори можуть бути економічні, технічні, технологічні, політичні, правові, організаційні, соціально-психологічні та культурні [5]. Види інновацій використовуються не тільки для їх упорядкування, а й для визнання їх перспективності, впровадження яких стимулюватиме розвиток якісного та кращого виробництва сільськогосподарської продукції [7].

Власов А.М. та Краснокутська Н.В. загалом виділяють три основні типи інновацій, до яких належать: науково-технічні, соціально-економічні та управлінські. Науково-технічні інновації - це фундаментальні зміни, пов'язані з продуктами і технологіями, які базуються на виробництві. Соціально-економічні інновації включають реформування умов праці, підвищення рівня життя через матеріальні стимули та заохочення працівників працювати на результати там, де також важливий економічний добробут. Управлінські інновації – це зміни, пов'язані з удосконаленням методів, процесів для управління процесами виробництва та маркетингу продукції, коли клієнти швидше та краще задоволені, компанія з більшою ймовірністю отримає хороші результати [7].

Безліч видів і типів ознак поділу інновацій дозволяють бізнес-спільноті пов'язати з деякою стратегією бізнес-інновації, які плануються для розвитку виробничо-господарської діяльності. Залежно від обраного типу інновації

організаційний ланцюг управління зможе рухати економічні системи та поєднувати найкращі типи менеджменту на підприємстві. Також, якщо необхідно, можна додати науково-дослідні та проектні відділи до організаційної структури підприємства, створюючи умови, які підтримують розвиток інноваційним шляхом [7].

Впровадження інновацій призводить до отримання підприємством прибутку та досягнення її основних операційних цілей, якими є мотивація до створення нових інновацій, вивчення потреб, вдосконалення організації маркетингової діяльності та використання найсучасніших методів управління фінансами (реінжиніринг, бренд-стратегія, брендинг). Розвиток підприємств аграрного сектору економіки України відбувається під впливом процесу кооперації в міжнародному економічному просторі. Таким чином, є цілі вдосконалення існуючої економічної системи, підвищення конкурентоспроможності товаровиробників, а також стимулювання здатності реагувати та адаптуватися до змін в економічному середовищі з часом. Важливо створити сприятливе бізнес-середовище для діяльності підприємств.

Перехід до інноваційних форм розвитку — це вибір найкращих техніко-технологічних, організаційних та економічних рішень на основі науково-технічних результатів науки та техніки. Сьогодні інноваційна політика для аграрних підприємств є великим стимулом для забезпечення структурних змін, розширення асортименту та наповнення ринку якісною та конкурентоспроможною продукцією. Перехід до інноваційної моделі розвитку аграрного бізнесу має не лише стабілізувати його результативність, а й поступово підвищити рівень вітчизняних методів і технологій виробництва та наблизити його до групи технологічно передових країн світу.

Розвиток інновацій вимагає систематичних фінансових вкладень від розробки ідеї до її реалізації, що включає певні ризики щодо фінансової ефективності підприємства. Використання інноваційних моделей у відтворенні інноваційного процесу та прогнозуванні ефективності має стати головною причиною очікуваного розвитку економіки та її подальшого покращення.

Відповідно, незалежно від сфери застосування, виділяють три основні групи інноваційних процесів. Вони бувають: легко передбачувані, середньо передбачувані та важко передбачувані. Легко передбачувані/ прогнозовані інновації – це постійне оновлення технологічних процесів з використанням інновацій, які є результатом науково-технічного прогресу в кожній галузі народного господарства. До цієї групи відносяться аграрні інновації, пов'язані з генетичним матеріалом елітної продукції в землеробстві та тваринництві, а також із селекцією та впровадженням нових гібридних видів сільськогосподарських культур, адаптованих до тієї чи іншої кліматичної зони. Тому важливо використовувати легко передбачувані інновації, які можуть забезпечити повернення інвестицій для швидкого зростання в аграрному секторі.

Важко передбачувана/прогнозована інновація означає, що її взагалі неможливо передбачити, а результати її впровадження можна побачити лише після її впровадження. Економічні вигоди від впровадження різних груп інновацій, що надаються сільськогосподарськими підприємствами, можна оцінити за допомогою методів проектного аналізу, які визначають потоки витрат і доходів, приведені до теперішніх і майбутніх значень, терміни повернення та окупності інноваційних проектів. Наприклад, економічна оцінка нововведень, таких як використання нових форм культури, залежить від таких показників: рівень доходу, загальний обсяг виробництва товарів, за видами і вартістю, їх ціна, продуктивність праці, рентабельність і чистий прибуток від використання цих інновацій.

Інноваційний процес у сільському господарстві безпосередньо залежить від виробничих особливостей вирощування рисунок 1.3. Характеризується сезонністю, наявністю живих організмів, залежністю від природи і погоди, технологією розмноження рослин і свійських тварин, створенням сучасних розробок і їх масовим розвитком. Процеси інновацій та інновації в аграрному секторі дуже відрізняються. Найважливішими є методичні, технологічні, екологічні та біологічні, багато з яких впливають на життєдіяльність живих організмів, що необхідно враховувати на всіх рівнях управління інноваціями.



Рисунок 1.3 - Фактори впливу на інноваційні процеси в аграрному секторі, які змінюють систему публічного управління суб'єктами господарювання
Джерело: сформовано автором на основі [8]

Що стосується аграрних інновацій, то сьогодні вони набувають все більшого значення в аграрному секторі економіки, тому акцентують увагу на дослідженнях теоретичного рівня та практичному впровадженні. Аграрні інновації – це в широкому розумінні інновації в аграрному секторі. Вчені пропонують різні варіанти визначення цього терміну. Тому аграрні інновації визначають як систематичне впровадження результатів наукової роботи та досліджень в аграрний сектор, створення позитивних якісних і кількісних змін у характері взаємовідносин між біосферою та техносферою та сприяє покращенню природи. Це результат роботи, досягнутий шляхом використання нових наукових знань, що змінюють функціонування та розвиток виробничо-економічної системи комплексного сільського господарства в бік підвищення екологічних умов або ефективності, стабільності та результативності, якості системи зв'язку в господарських процесах [9].

З точки зору аграрних інновацій дослідники розрізняють чотири етапи: розробка інновації, тестування, перевірка, відтворення та безпосереднє впровадження у виробництво. Для ефективності кожного з цих заходів важливо забезпечити належне фінансове забезпечення через системне залучення інвестиційних ресурсів в інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств. Дослідники дійшли висновку, що впровадження аграрних інновацій

продовжує позитивно впливати на діяльність сільськогосподарських підрозділів, оскільки завдяки їм вони збільшують обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, покращують її якість, зменшують енерговитрати, вирощують сільськогосподарські культури та утримують тварин [10], впроваджують ресурсозберігаючі технології.

Публічне управління характеризується багаторівневістю, включаючи взаємодію між усіма рівнями інституцій, представниками бізнес-структур і важливою участю громадськості. Вважаємо, що ефективність державного управління буде забезпечена шляхом створення та впровадження плану координації спільної діяльності в державних установах та здійснення роботи за участю компаній та громадських організацій. Сьогодні це тренд і спосіб досягнення конкурентних переваг у сільськогосподарському виробництві за рахунок впровадження інновацій у сільське господарство.

Нові технології в сільському господарстві, що з'являються в середовищі стартапів, уже будуть інтегровані з цими важливими ІТ-системами та впроваджені на практиці у виробничий процес. Підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору економіки України, реагування на зміни конкурентного середовища з плином часу, створення стійких конкурентних переваг на основі більш комплексної координації стратегічних можливостей підприємств із внутрішніми можливостями та невикористаними ресурсами, можуть перебувати в прямій залежності від високого рівня ефективності праці на конкурентному ринку, а також швидкості технологічних інновацій і їх поширення.

Для детальної та всебічної оцінки стану інноваційної діяльності підприємства рекомендується використовувати такі показники, як науково-технічний потенціал, бізнес-показники активності підприємства, час виконуваної роботи та інноваційні елементи системи управління. Ступінь науково-технічної спроможності організації вимірюється кількістю співробітників з науковими ступенями та здатністю продукувати інновації, кількістю наданих пропозицій на співробітника та кількість патентів. Рівень бізнесу оцінюється за часткою створеної нової продукції від загальної кількості виробленої продукції та кількості укладених ліцензійних угод.

Інновації на рівні управління організацією - це в основному чіткі та зрозумілі способи стимулювання інноваційної діяльності підприємства, участь у безпосередній реалізації інноваційних проектів на рівні управління та ступінь свободи, досягнутий підприємством, працівником, який безпосередньо бере участь у виробництві нових технологій, продуктів і послуг [11].

Отже, розвиток аграрних підприємств України відбувається в умовах серйозних економічних трансформацій, спрямованих на посилення методів публічного управління та інноваційних аспектів їх діяльності. Цілями цих змін є: досягнення економічного зростання та збалансованості діяльності; забезпечення органічного поєднання інтересів суб'єктів господарських відносин; зміна науково-технічного розвитку як основної причини економічного розвитку бізнесу; створення середовища для визнання споживчих пріоритетів в економічних відносинах. Інноваційні зміни в діяльності сільськогосподарських підприємств, які є чинниками, що сприяють вирішенню проблем техніко-технологічного розвитку, розвитку інноваційного маркетингу та економічного зростання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Аналіз середовища функціонування аграрних підприємств

Однією з умов ефективних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств є врахування всіх аспектів зовнішнього та внутрішнього середовища його діяльності та створення системи управління, здатної швидко адаптуватися до умов, що змінюються. Вплив зовнішнього середовища на агроформування здійснюється факторами макро- та мікросередовища. Мікросередовище розуміється як партнерське середовище, де компанії спілкуються і вступають у виробничі, фінансові, економічні, організаційні та управлінські відносини - це організації, компанії, підприємства та установи різних типів організації. Відносини між ними оформляються господарським договором або усною домовленістю.

Ефективне робоче середовище має створювати чесні та відкриті відносини між партнерами, тому що в майбутньому вони не будуть співпрацювати з компанією, яка намагається бути чесною, а в поточній ринковій ситуації це може призвести до повного знищення бізнесу. До елементів середовища, в якому функціонують сільськогосподарські підприємства, належать споживачі, посередники, продавці важливих ресурсів, агросервісні компанії, організації, які надають певні виробничі послуги сільськогосподарським підприємствам, фінансово-кредитні установи, юридичні установи, якщо до їх складу входять конкуренти. Саме ці компанії безпосередньо впливають на діяльність виробництва, економіку, інновації та інвестиції в аграрних компаніях і стимулюють формування сільського господарства для створення кооперації та створення конкурентних переваг. Що стосується навколишнього середовища, на яке впливають усі дослідження мікросередовища, агробізнес має прямий зовнішній вплив на них, створюючи нові можливості та нові загрози.

Стан ринку сільського господарства в Україні за даними Державної служби статистики України за 2021 р. у порівнянні з 2019 р. погіршився на 5,8 в.п., про що свідчить індекс сільськогосподарської продукції, у розрізі за галузями по рослинництву він становив 102,8 %, по тваринництву 101,1 %. Натомість збільшення обсягів сільськогосподарської продукції відбулося у 15 областях за аналізований період 2021 р. у порівнянні з 2019 р.: Запорізька (на 22,6 %), Кіровоградська (на 8,7 %), Вінницька (на 6,2 %), Сумська (на 5,8 %), Чернігівська (на 2,0 %), Харківська (на 0,2 %), Черкаська (на 1,2 %), Житомирська (на 0,4 %). Загальна посівна площа під урожай в 2021 р. становила 27,7 млн. га, що у порівнянні з 2019 р. на 0,1 млн. га менше. У тому числі посівні площі 2021 р. під ярі зернові та зернобобові культури (з кукурудзою) склали 5,5 млн. га, під ранні зернові – 2,1 млн га, кукурудзу на зерно – 3,3 млн га, гречку – 5 тис. га, просо 18 тис. га. Згідно з даними урядового геокадастру, станом на початок 2021 року оброблялося 3,8 млн га загальної сільськогосподарської площі. На рисунку 2.1 наведено інформацію про кількість фермерських господарств та посівну площу в різних частинах регіонів.

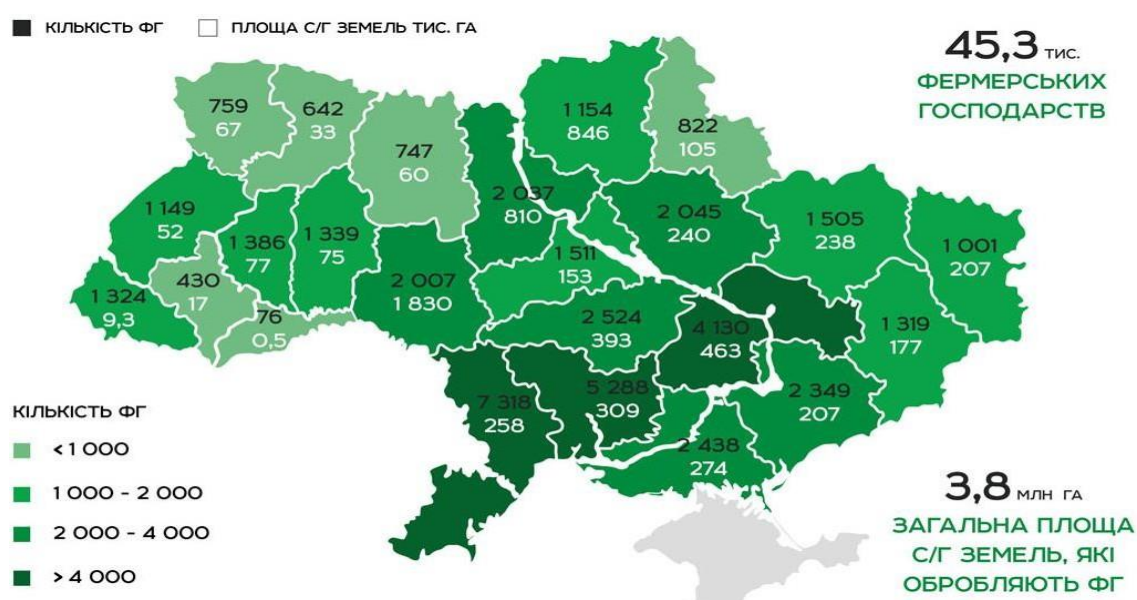


Рисунок 2.1 - Кількість фермерських господарств в Україні в 2021 році.

Джерело: [18].

Станом на 2021 рік в країні налічується 45,3 тис. фермерських господарств. Як видно з рисунку 2.1 Одеська, Миколаївська та Дніпропетровська області належать до регіонів з найбільшою кількістю сільськогосподарських угідь – 258, 309 та 463 тис. га обробленої землі. Волинська, Рівненська, Житомирська, Івано-Франківська, Чернівецька та Сумська – це області, в яких менше 1000 фермерських господарств. Більшу частину посівних площ займають зернові та зернобобові культури – 64%, така ситуація спостерігалася не лише в аналізованому 2019 році, а й у попередніх роках, а соняшник та інші культури посіяні на 26% площ (цукровий буряк, картопля, овочі, плоди та ягоди - 10%).

Індекс сільськогосподарської продукції, який показує фактичні зміни обсягу виробництва у порівнянні з базовим роком є узагальненим показником галузі рослинництва та тваринництва, який використовують для оцінки стану аграрного виробництва. Так, його значення у 2021 р. становило 101,1% для агроформувань. У розрізі регіонів та господарств усіх категорій індекс сільськогосподарської продукції представлений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Індекс сільськогосподарської продукції по регіонах з урахуванням підприємств та особистих селянських господарств у 2021 році, у % до відповідного періоду попереднього року

Регіон	Господарства усіх форм власності	З них	
		Підприємства	Особисті селянські господарства
Україна	101,1	103,3	98,0
Вінницька	102,1	106,1	94,1
Волинська	100,2	102,1	98,6
Дніпропетровська	107,2	112,5	98,6
Донецька	117,3	126,3	105,9
Житомирська	100,3	103,5	97,4
Запорізька	123,2	137,0	106,6
Кіровоградська	106,7	110,6	100,7
Луганська	110,7	115,9	103,0
Львівська	100,7	101,1	100,4
Миколаївська	104,1	107,1	99,9
Рівненська	100,1	101,7	99,1
Сумська	100,2	101,2	97,9
Харківська	101,6	107,5	94,0
Херсонська	102,8	108,2	96,7

Джерело: [18].

Аналізуючи дані таблиці 2.1, можемо зробити висновок, що індекс сільськогосподарської продукції з найвищим показником серед регіонів визначено в Запорізькій області і становить 123,2%, де 137,0% це аграрні підприємства і 106,6%— особисті селянські господарства. Загалом по всій Україні індекс сільськогосподарської продукції по господарствам усіх форм власності перебуває на рівні 101,1%, де 103,3% – сільськогосподарські підприємства, 98,0 % – особисті селянські господарства.

Інновації є фактором, що сприяє економічному зростанню сільськогосподарських підприємств, але правильний розподіл коштів, що стоїть за ними, є основною мотивацією підтримки та покращення бізнес-середовища при впровадженні інновацій. При виборі шляхів і засобів фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності за принципами інноваційності необхідно враховувати всі фактори внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства. Вони є дуже важливими факторами розвитку креативного бізнесу, і їх ігнорування може призвести до втрати фінансових ресурсів і призупинення проектів, що реалізуються.

Впровадження новітніх технологій вимагає розширення інвестиційних потоків і зміцнення взаємозв'язку між економічним зростанням господарських підприємств і господарською діяльністю, які не відокремлені одна від одної. Будь-яка інноваційна діяльність на підприємстві та її подальший розвиток сьогодні неможливі без інвестиційної складової для фінансування виробничої сфери, інвестицій у науково-технічний розвиток і технології для ефективної реалізації творчих розробок. Тому актуальною стала проблема фінансового забезпечення аграрних підприємств, яка не може бути вирішена власними коштами. Для ефективного виконання цієї процедури надано алгоритм роботи формування інвестиційної політики у сфері інноваційного розвитку. Однією з таких систем фінансування творчої діяльності є передусім державний рівень [19]:

- створення умов для швидкого та ефективного впровадження науково-технічних інновацій в усіх галузях народного господарства;

- підтримання та розвиток науково-технічного потенціалу з урахуванням пріоритетів науково-технічного розвитку;
- створення умов для забезпечення необхідних ресурсів для підтримки спроможності працівників науки і техніки та запобігання їх виїзду з країни.

Удосконалення виробничого процесу вимагає пошуку інноваційних і неформальних форм інвестування бізнесу. Новим залученням для розвитку інноваційних бізнес-проектів у місцевій економіці є використання капіталу бізнес-ангелів. Це частина венчурного капіталу, яка є неформальною формою капіталу, представленого приватними інвесторами, які мають достатні фінансові ресурси та готові інвестувати в практичні та швидкоокупні ідеї, які згодом перетворюються на прибутковий бізнес проект [20, С. 1]. Суть фінансування через інституції бізнес-ангелів полягає в підтримці диверсифікації виробництва та розвитку інноваційних структур шляхом інвестування та передачі управлінського досвіду новоствореним і заснованим компаніям.

На відміну від банків, приватні інвестори надають кредити на розвиток та відкриття бізнесу. Тому головна перевага бізнес-ангелів перед фінансовими установами полягає в тому, що перші готові ризикувати, а другі мають додаткову страховку. Альтернативою традиційній формі інвестування є залучення капіталу через бізнес-ангелів для інноваційної діяльності компаній.

Мета бізнес-ангела, який готовий інвестувати свій капітал у діяльність підприємства, полягає в тому, щоб збільшити прибуток за рахунок збільшення вартості підприємства, а через три-сім років продати його акції та розширити бізнес. На сьогоднішній день найбільш успішними проектами, які отримали інвестиції від бізнес-ангелів і перетворилися на Google, Apple та інші великі міжнародні компанії, є Polo і Amazon.com. Фінансовий ефект, який отримують приватні інвестори після виходу з цих проектів, вражаючий і перевищує початкові інвестиції в 1000 разів.

Тому світова практика свідчить про доцільність використання неформальних форм інвестування у малих і середніх вітчизняних компаніях. Сьогодні успішними інноваційними проектами в сільському господарстві та акваріумах для інвестицій

бізнес-ангелів може бути, наприклад, спіруліна – високоякісний морський корм, мікроводорості, з тривалим терміном зберігання та високою продуктивністю та вартістю. Конкуренція на українському ринку обмежена, і цей сегмент ринку ще не закінчений.

Сьогодні Україна має створити потужну мережу бізнес-ангелів, яка б залучала інвестиції в різні види інноваційної діяльності, що сприятиме покращенню економічного клімату в країні та допоможе уникнути певних кризових ситуацій. Це захід, який допомагає підвищити рівень розвитку наших компаній порівняно з провідними країнами світу.

Інвестиційний індекс – це показник, який визначає інноваційність матеріальних і нематеріальних активів у сільськогосподарських підприємствах та впровадження інноваційних методів технологічних процесів. У аналізованих 2019-2021 роках пік інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств припав на 2020 рік, індекс капітальних інвестицій становив 162,7 відсотка порівняно з відповідним періодом попереднього року. Така ситуація свідчить про те, що економічний і фінансовий стан компанії в даному році був добрим для придбання, виробництва та використання матеріальних і нематеріальних активів зі строком корисного використання більше одного року. При цьому звітність про капітальні інвестиції з 2020 року зменшилася, і найнижче значення у 2021 році становить 88,7%, що на 19% (або 38,53 млрд грн) менше, ніж за аналогічний період 2019 року. Виходячи з цього можна зробити висновок, що Сьогодні існує інвестиційна криза в сільському господарстві. Можна сказати, що державна фінансова підтримка виробників сировини постійно падає, створюючи негативну політику аграрного сектору, невизначеність щодо запуску ринку землі, а також прямі чи непрямі військові дії та інші загрози цьому процесу. Дослідники в сфері сільського господарства зазначили, що після введення ринку землі в Україні кошти інвесторів, які хотіли інвестувати в сільськогосподарські проекти, зможуть купувати та продавати земельні ділянки [21].

За обсягами експортної діяльності в аграрному секторі оцінено стан сільськогосподарського виробництва підприємств та його взаємозв'язок із

зовнішнім і внутрішнім ринками. При аналізі реалізації сільськогосподарської продукції за підсумками 2020 року перше місце посіла соняшникова олія – 4,99 млн тонн, що на 0,36 млн тонн менше, ніж у 2019 році. Основні країни-імпортери: Індія, Китай, Ірак, Італія, Іспанія ; зерна – 18,2 млн т, що на 1,05 млн. тонн більше, ніж у 2019 році, попит на цю культуру зареєстровано в Китаї, Єгипті, Нідерландах, Іспанії, Італії та регіонах Євросоюзу; пшениці – 15,27 млн. тонн, що на 0,78 млн. тонн менше, ніж у 2019 році, країни-імпортери – Індонезія, Філіппіни, Південна Корея, Бангладеш, Іспанія.

Загальну структуру регіонів аграрного експорту наведено на рисунку 2.2:

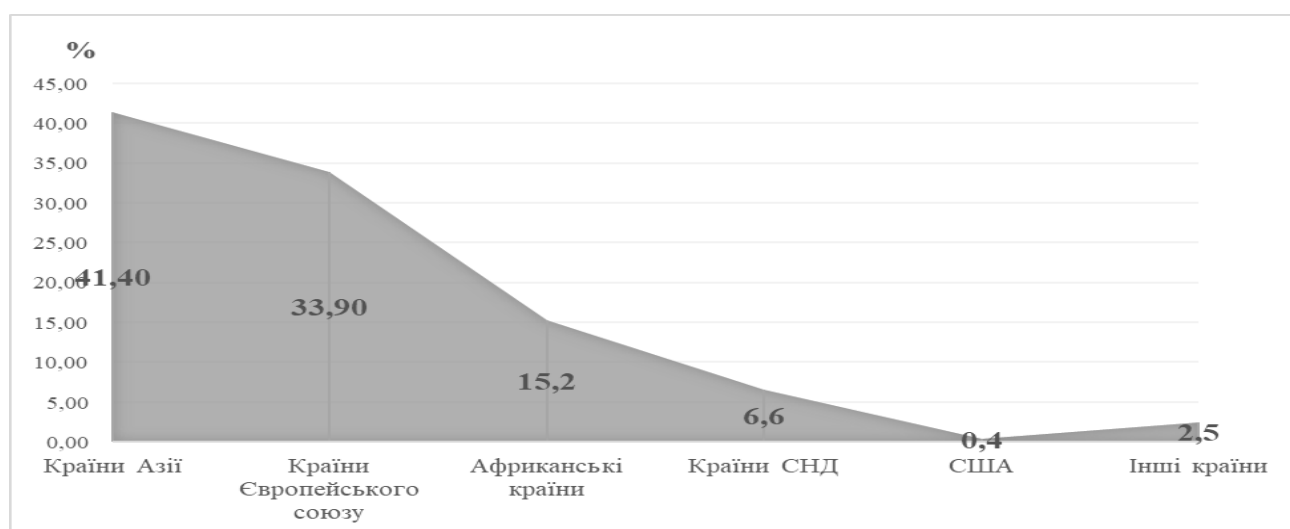


Рисунок 2.2 - Експорт сільськогосподарської продукції в 2021 р. в розрізі об'єднань країн, %

Джерело: [22].

Аналіз виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств веде до оцінки інноваційних процесів, що здійснюються сільськогосподарськими підприємствами. Отже, за підсумками World Innovation Index 2021 Україна посідає 47 місце, що на 4 позиції нижче, ніж у 2020 році. Найкращий результат за 2019 рік демонструють такі показники: виробництво нових навичок (патенти, інновації), нематеріальні активи – 17 місце у світі, діяльність університетів – 37 місце, легкість отримання кредитів – 29 місце [23].

Показником, що визначає обсяг бюджетних витрат на інноваційну діяльність у загальному балансі національної економіки, є наукова трудомісткість валового доходу, тобто частка витрат на дослідження та розробки у ВВП. Для порівняння тенденцій з 2019 по 2021 роки проаналізуємо цей показник у країнах Європи (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Питома вага витрат на виконання наукових досліджень та розробок у ВВП, %

Країна	Роки			Абсолютне відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2019 р.	2020 р.
ЄС 28	2,04	2,08	2,12	0,08	0,04
Болгарія	0,77	0,74	0,76	-0,01	0,02
Естонія	1,25	1,28	1,40	0,15	0,12
Німеччина	2,94	3,07	3,13	0,19	0,06
Польща	0,96	1,03	1,21	0,25	0,18
Румунія	0,48	0,50	0,50	0,02	0
Словаччина	0,79	0,89	0,84	0,05	-0,05
Словенія	2,01	1,87	1,95	-0,06	0,08
Угорщина	1,19	1,33	1,53	0,34	0,2
Україна	0,48	0,45	0,47	-0,01	0,02

Джерело: [24, 25].

Найбільша частка загальних витрат на наукові дослідження та розробки у ВВП України становила 0,48% у аналізованому періоді у 2019 році, у 2020 році – 0,45%. Згідно з даними в таблиці, кількість використаного капіталу у ВВП є найвищою серед німецьких країн із середнім показником 3,07%. У країнах ЄС-28 частка витрат на дослідження та розробки вище середнього – 2,04% Словенії – 1,87%, Угорщини – 1,33%. В Болгарії, Польщі, Румунії, Словаччині, Україні (0,45% до 0,74%).

В таблиці 2.3 приведені витрати на здійснення наукових досліджень і розробок за період з 2019 р. по 2021 р. в розрізі видів робіт за галуззю сільськогосподарські науки.

Здійснивши аналіз даних таблиці 2.3, бачимо, що витрати на фінансування фундаментальних досліджень мають тенденцію до скорочення. 2020 рік мав

найвищі показники серед проаналізованих.

Таблиця 2.3 Витрати на здійснення наукових досліджень і розробок за галуззю сільськогосподарські науки, тис. грн.

Види робіт	Роки			2021 р. у % до	
	2019	2020	2021	2019 р.	2020 р.
Фундаментальні дослідження	276084,9	327045,9	262636,0	95,13	80,31
Прикладні дослідження	388186,6	460565,0	489089,6	125,99	106,19
Науково-технічні (експериментальні) розробки	157678,6	188341,1	211542,6	134,16	112,32
Всього	821950,1	975952,0	963268,2	117,19	98,70

Джерело: [24,25].

Якщо порівнювати з 2019 роком, то динаміка позитивна, але в порівнянні з 2020 роком – витрати на здійснення наукових досліджень зменшились на 1,3 %. Отже, ми бачимо, що фінансування виконання наукових досліджень у галузі сільського господарства сьогодні відбувається переважно за рахунок коштів державного бюджету та меншою частиною власних коштів, коштів від отриманих грантів, а також місцевих замовників, які зацікавлені у цих розробках.

Недостатнє фінансування фундаментальних наукових досліджень і розробок призводить до припинення фінансування пріоритетних проектів науково-технічного розвитку, скорочення чисельності працівників та збільшення відтоку молодих вчених. Питання створення сприятливих умов для утримання фахівців є дуже важливою для країни. Тому для виправлення ситуації, що склалася, слід систематично виконувати певний перелік програмних заходів. Це, насамперед, удосконалення законодавчого та правового середовища щодо підтримки підприємств, які займаються інноваційною діяльністю. Другий етап буде зосереджений на розвитку інноваційної інфраструктури, наданні технічних і консультаційних послуг і розширенні комунікацій між місцевими дослідниками та іноземними підприємствами.

Графічно стан здійснених витрат на наукові дослідження і розробки за галуззю сільськогосподарські науки наведено на рисунку 2.3.

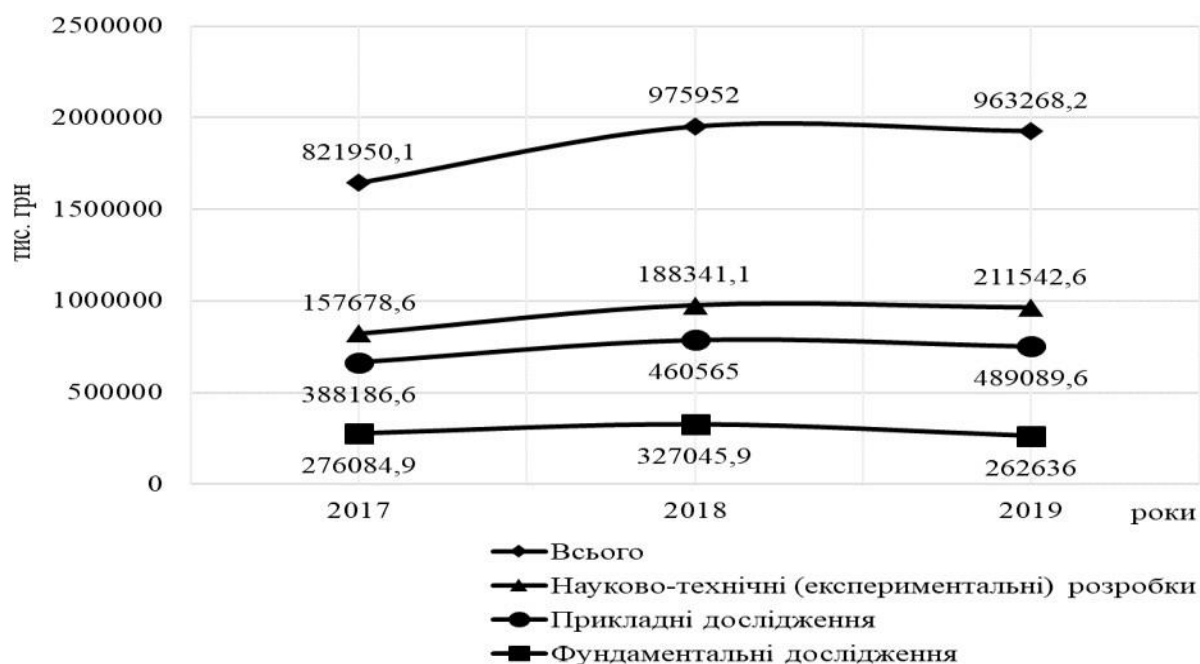


Рисунок 2.3 - Динаміка фінансування наукових досліджень і розробок в аграрній галузі за період 2019-2021 рр.

Джерело: [24, 25].

Також необхідно активізувати культурно-просвітницьку діяльність у зв'язку з поширенням інноваційної культури серед молоді, сприяння їй розпочати власну справу після закінчення університету та працювати в компаніях, які працюють у сфері технологій, інженерії тощо. Перша складова не може бути реалізована, якщо мотивація працівника не забезпечена належним чином, а тому має бути розроблений механізм, який спонукатиме дослідників до створення інноваційних рішень, які забезпечують інноваційний розвиток бізнесу та економіки [26].

Для розвитку науки, спрямованої на створення нових ідей і розвиток нових технологій у всіх галузях науки, важливим є фінансування науки в довгостроковому стратегічному плані країни, яка обрала інновацій вид господарювання суттєво підвищити використання бюджетних коштів до рівня не менше 1,5-2,0 % національного ВВП та залучити додаткові бюджетні кошти. Оцінка стану інтересів наукових установ і організацій за їхніми винаходами

здійснюється шляхом реєстрації винаходів і прикладів використання. (таблиця 2.4) [27].

Таблиця 2.4 - Аналіз подачі заявок на винаходи і корисні моделі органами державного управління за період 2019-2021 рр., шт

Органи державного управління	Роки			2021 р. у % до 2020 р.
	2019	2020	2021	
Міністерство освіти і науки	2020	2044	2203	107,78
Міністерство охорони здоров'я	1657	1306	1372	105,05
Міністерство аграрної політики та продовольства	148	193	418	> у 2 рази
Національна академія наук	418	365	397	108,77
Національна академія медичних наук	299	218	201	92,20
Національна академія аграрних наук	146	221	180	81,45
Господарсько-фінансовий департамент Секретаріату КМУ	161	122	169	138,52
Державна служба України з надзвичайних ситуацій	28	34	52	152,94
Акціонерні товариства відкритого типу, створені на основі державних підприємств	48	28	34	121,43
Самоврядні державні заклади, установи	18	17	32	188,24
Міністерство інфраструктури	28	42	28	66,67
Державне космічне агентство	22	23	25	108,70
Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном	55	41	23	56,10
Підприємства України, засновані фізичними особами	19	15	13	86,67
Міністерство внутрішніх справ	8	5	9	180,00
Інші органи державного управління	445	481	472	98,13
Всього	5520	5155	5628	109,18

Джерело: [27].

За досліджуваний період 2019-2021 р.р. піковим роком був 2021 р., де від органів державного управління надійшло у загальному підсумку найбільше заявок на винаходи та корисні моделі. За останні роки лідируючі позиції щодо реєстрації своїх розробок займають дві державні структури України – це Міністерство освіти і науки та Міністерство охорони здоров'я, їх частка у загальній структурі у 2021 р. склала 63,52%. Міністерством освіти і науки протягом 2021 р. подало 39,10 % від загальної кількості заявок. Серед вітчизняних вишів, що перебувають в підпорядкуванні МОН активними в поданні заявок є такі ЗВО: Національний

університет харчових технологій – 11,9 % від загальної кількості заявок; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» – 7,9 %, Вінницький національний технічний університет – 5,6 %, Одеська національна академія харчових технологій – 4,4 % [27].

Впровадження нових технологій у бізнес-послуги має низькі темпи зростання в регіонах, для деяких тенденції взагалі негативні. Така ситуація свідчить про брак знань про існуючі технології та ринкові можливості, недовіру та небажання інвестувати в інновації, пов'язані з послугами, тому сервісним організаціям доручено диверсифікувати своє виробництво.

Для того, щоб знати стан впровадження інновацій у діяльність українських підприємств, важливо проаналізувати їх кількість у 2019-2021 роках за видами діяльності (таблиця 2.5). За період 2019-2021 років кількість підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, скоротилася на 6,8 %, тоді як у 2021 році порівняно з 2020 роком вона зросла на 2,4 п.в.

Таблиця 2.5 - Кількість підприємств за напрямками інноваційної діяльності у 2019-2021 рр., од.

Підприємства	Роки			2021 р. у % до	
	2019	2020	2021	2019 р.	2020 р.
Інноваційно активні	834	759	777	93,2	102,4
Впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси)	735	672	739	100,5	110,0
Упровадили у виробництво нові технологічні процеси	3489	1831	2002	57,4	109,3
Упровадили наявні види інноваційної продукції (товари, послуги)	4139	2387	3843	92,8	161,0

Джерело: [28].

Відповідно до зазначеної інформації, впровадження інноваційних методів у виробничу діяльність підприємства вимагає залучення все більших інвестиційних ресурсів. Перш за все, це сприяє підвищенню інвестиційних властивостей підприємства, поліпшенню якості матеріально-технічної бази, впровадженню новітніх досягнень науки і техніки в цій галузі, що сприятиме підвищенню загальної ефективності виробництва створить необхідні передумови для підтримки

кваліфікації співробітників і сприятиме зміцненню конкурентних позицій компанії, але тільки за умови позитивних результатів впровадження.

Впровадження інновацій, як єдиного джерела довгострокового успіху бізнесу, відкриє нові можливості, зміцнює економічну безпеку, створює конкурентну перевагу та здатність до зміцнення в довгостроковій перспективі, забезпечуючи таким чином економічну безпеку. Тому основним завданням підприємства є стабільний і поступовий розвиток інноваційної діяльності на всіх рівнях у всіх структурних підрозділах. Це сприятиме здоровому економічному зростанню та створить необхідні передумови для стабільної позиції на ринку. Тому сьогодні дуже важливо створити умови для сталого розвитку інноваційної діяльності підприємства, адже це є однією з головних причин її фінансової безпеки та способу продовження діяльності.

2.2 Ідентифікація факторів впливу на інноваційний розвиток аграрних підприємств

В умовах загострення конкуренції дуже актуальним є посилення управління станом інноваційної діяльності в аграрних підприємствах, що стимулюватиме здійснення високих структурних змін у підприємствах та забезпечуватиме сталий соціально-економічний розвиток. Сьогодні економічний розвиток в Україні характеризується певною уповільненістю, а подекуди й недостатньою творчою активністю сільськогосподарських підприємств, що зумовлено недостатністю коштів та відсутністю можливостей проявити творчість. Тому важливо визначити та проаналізувати чинники, що стимулюють та гальмують розвиток бізнес-інновацій. Тому перед початком впровадження інновацій суб'єктам господарювання необхідно визначити всі існуючі чинники та загрози, які можуть перешкоджати ефективності впровадження інновацій, і по можливості зменшити їх. Це, у свою чергу, дозволяє команді усунути існуючі загрози, які сповільнюють або заважають підприємствам впроваджувати інновації. Але перш ніж

безпосередньо вивчати і з'ясовувати причини, важливо знати характер інноваційного розвитку підприємства.

Протягом досліджуваного періоду визначено основні причини проблем, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності на підприємствах: незавершеність правового середовища, недостатня державна підтримка інноваційної діяльності; відсутність інвестиційних ресурсів для інноваційної діяльності; низький рівень фінансової підтримки з боку держави та місцевих інвесторів; невелика частка іноземної валюти через невелику інвестиційну зацікавленість в інноваційному секторі як іноземного інвестора; відсутність можливостей співпраці з іншими компаніями та науковими організаціями; відсутня тенденція до забезпечення інтеграції науки і виробництва, яка б стимулювала компанії до впровадження інновацій у свою діяльність; рівне податкове навантаження для творчого та некреативного бізнесу; низька купівельна спроможність населення; тривалий період відновлення; брак інформації про нові технології.

Основними напрямками інноваційного розвитку підприємства є повна механізація, автоматизація та цифровізація виробничих процесів, фінансовий успіх, ресурсозбереження, використання нових технологій, впровадження високих технологій у процес прийняття та затвердження управлінських рішень (рисунки 2.4).

Механізація і автоматизація виробничого процесу - це широка і комплексна оновлення, переобладнання, зміна продуктивності праці і технологічної діяльності машин, обладнання, приладів на всіх рівнях господарської діяльності. Це сприяє зміцненню виробництва, підвищенню продуктивності праці, зменшенню частки ручної праці, зменшенню використання ресурсів, отриманих від «людського фактору». Якщо раніше автоматизація та механізація стосувалася лише найважливіших і трудомістких етапів, то сьогодні - допоміжних процесів, тобто реалізована комплексна механізація.



Рисунок 2.4 - Основні напрями інноваційного розвитку підприємства
Джерело: сформовано автором за даними [19, с. 28-29].

Нанотехнології - це комбінація методів, інструментів і технік, які дозволяють компаніям контролювати створення модифікованих об'єктів, включаючи елементи розміром менше 100 нм. Крім того, інноваційні методи розвитку аграрного бізнесу повинні бути пов'язані не лише з використанням препаратів, вироблених за допомогою нанотехнологічних методів, а й із застосуванням новіших або вдосконалених агротехнологій. Багато вітчизняних і зарубіжних дослідників рекомендують використовувати більш досконалі способи землеробства, зокрема прямий посів. Близько 95 мільйонів гектарів сільськогосподарських угідь у всьому світі обробляються за системою No-till, але лише 4 % загальної площі, що обробляється за цією технологією, припадає на країни Європи.

Такий низький показник пояснюється тим, що фермери побоюються, що використання нової системи землеробства не принесе очікуваного врожаю в перший рік після її впровадження, а господарства недостатньо контролюють виконання всіх планів. Тому технологічні елементи ставлять під сумнів нові технології та продовжують слідувати сільськогосподарським методам, відомим з давніх часів. В Україні є не одна сільськогосподарська компанія, яка досягла позитивних результатів, використовуючи та впроваджуючи технологію No-till.

Першим підприємство стала корпорація АТЗТ «Агро-Союз», що в Дніпропетровській області та компанія «Агромир».

Економічні переваги No-Till включають зниження вартості вирощеної продукції, зниження бізнес-ризиків, отримання стабільних прибутків, покращення якості ґрунту та екологічних умов, а також забезпечення адекватного доходу. Наприклад, для компанії «Агромир» технологія No-till забезпечує економічну вигоду, яка включає зменшення інвестицій у сільгосптехніку на 39%, енергоспоживання тракторів на 75%, витрати на оплату праці на 80% і допомагає вирішити проблеми ерозії ґрунту на 96%. Використовуючи інноваційний спосіб збирання сільськогосподарської продукції та не обробляючи ґрунт, агропідприємства зможуть отримати 115% прибутку з кожної культури. Цю технологію найбільше рекомендують для сільського господарства з невеликим зрошенням або без нього, але навіть на зрошуваних територіях можна знизити виробничі витрати, коли вони не використовуються. зменшити водну ерозію в полі. Але сьогодні можна сказати, що використання цієї технології можливе для великих сільськогосподарських підприємств зі стабільним фінансовим доходом.

У сучасній ситуації одним із найважливіших факторів інноваційного розвитку підприємства є здійснення фінансової діяльності підприємства. Водночас економічна ситуація в країні, достатній рівень інфляції та зниження виробництва не дозволяють на сто відсотків забезпечити технологічне оновлення виробничої бази лише за рахунок власного прибутку. Тому підприємства повинні обирати шляхи залучення необхідного обсягу додаткового капіталу через інші джерела фінансування [29].

До джерел фінансового забезпечення інноваційного процесу належать: власні ресурси, кошти державного бюджету, іноземні інвестиції, кошти лізингу, кредити, кошти спеціальних додаткових фондів, фінансові структурні інвестиції. Загалом їх поділяють на дві основні групи: зовнішні (спільне використання, запозичення) і внутрішні (власні). Більш детальний аналіз фінансових активів та фінансуючих організацій наведено в таблиці. 2.6. Основними джерелами фінансового забезпечення інноваційної підприємницької діяльності є фінансові ресурси та

кошти, що виділяються з державного бюджету. Обсяг коштів державного бюджету у 2019 році порівняно з 2021 роком збільшився в 11,5 разів, а фінансові надходження з інших джерел зросли в 3,5 рази.

Таблиця 2.6 - Аналіз джерел інвестиційного забезпечення інноваційних процесів підприємств, млн. грн.

Джерела	Роки			2021 р. у % до 2019 р.
	2019	2020	2021	
Державний бюджет	55,1	227,3	639,1	у 11,5 разів
Місцевий бюджет	38,4	95,6	13,4	34,9
Власні кошти	13427	7704,1	10742,0	80,0
Кошти інвесторів-резидентів	74,3	273,1	109,7	у 1,5 рази
Кошти інвесторів не резидентів	58,6	107,8	107,0	1,8 рази
Інші джерела	160,3	709,6	568,9	у 3,5 рази
Всього	13813,7	9117,5	12180,1	88,17

Джерело: [18]

За інвесторами-резидентами та нерезидентами у 2021 році порівняно з 2019 роком за аналогічними позиціями спостерігалось зростання на 47,6 п.в. Що стосується коштів, отриманих підприємствами з місцевого бюджету, то, згідно з проаналізованою статистикою, порівняно з 2019 роком відбулося суттєве зменшення на 65,1 п.в. у 2021 році та на 86,0 п.в. у 2020 році. Отже, обсяг інвестицій на підтримку діяльності підприємств інноваційного бізнесу зменшилася на 11,8 п.в. У 2021 році порівняно з 2019 роком вона зросла на 33,6 п.в. У 2021 році порівняно з 2019 роком наведені дані свідчать про те, що впровадження інноваційних методів у виробничу діяльність підприємства вимагає від компанії все більшого залучення інвестиційних ресурсів.

Інноваційний розвиток господарських підприємств залежить від розвитку наукових досліджень та реалізації інноваційного будівництва, але ефективність цього процесу безпосередньо залежить від участі фінансових потоків. У більшості випадків це кредит. Тому в інноваційній діяльності підприємства сьогодні беруть участь фінансові інститути, які не тільки надають гроші, а й виступають посередниками між усіма учасниками інноваційного процесу: державою, інвестиційними фондами, науково-технічними установами. З іншого боку,

підприємства не можуть отримати позитивні результати від банківських кредитів через відсутність розуміння кредитних процедур, високі процентні ставки, високий ризик, пов'язаний зі зміною процентних ставок, і майже відсутність варіантів фінансування для НБУ [29].

Іншим фактором, що впливає на розвиток інновацій у бізнес-підприємствах, є започаткування цифрової трансформації економіки, яка полягає у створенні логічного плану інтеграції бізнес-процесів та ідей у виробничі системи. У цьому процесі цифровізація є більш важливою, ніж будь-коли, оскільки вона дає можливість трансформації, впровадження цифрових технологій, повної або часткової автоматизації виробничої діяльності, підвищення продуктивності та створення високоякісних компонентів для задоволення потреб клієнтів [30]. Сучасними видами запровадження інноваційних засад організаційного розвитку є: ІТ-інновації та започаткування програм для ІТ-послуг; інвестування в стартапи; використовувати сучасні системи обміну для залучення додаткових інвестиційних потоків. Сьогодні, в епоху інформації та цифровізації, щоб бути конкурентоспроможними на ринку та бути лідером у відповідності, усі структурні ланки організації шукають інноваційні рішення, і ІТ-фахівці не уникають цього процесу. За останні роки їхні рішення змінили не лише діяльність малого бізнесу, а й цілі компаній та різних сфер бізнесу. З точки зору сільськогосподарського виробництва відомі кілька основних напрямів інновацій інформаційних технологій для інноваційного розвитку сільськогосподарської виробничої діяльності: картографія, системи обладнання, управління технопарком, аналіз, планування, спеціальні системи CRM та HRM, мобільність [31].

У процесі започаткування інновацій беруть участь різні суб'єкти економічних відносин (новатори, виробники, споживачі, користувачі), завдяки чому підприємства можуть налагоджувати співпрацю, набувати досвіду, впроваджувати технології та вдосконалювати процеси започаткування інновацій. Цифровізація спонукає компанії думати про штучний інтелект, що призводить до відмови від людського фактору та використання більшої кількості роботів і біологічних технологій. Сьогодні за допомогою процесу цифровізації Україна

може стати центром інновацій у сільському господарстві, адже має розвинене сільське господарство, висококваліфікованих ІТ-спеціалістів та вирощує багато культур, які котируються попитом на світовій біржі. Це означає, що попит на підприємців буде, а рівень регулювання діяльності науково-дослідних компаній низький порівняно з ЄС, США та Австралією.

Для успішного розвитку інноваційного підприємства потрібно постійно відслідковувати мінливі тенденції, що впливають на інноваційний клімат, а також систематично працювати над підвищенням своєї інноваційної культури [19].

Кожен фактор впливу безпосередньо чи опосередковано приносить або негативні, або позитивні зміни в процес здійснення інноваційного розвитку аграрними підприємства. Узагальнені чинники впливу на діяльність аграрних підприємств представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Класифікація факторів впливу на інноваційний розвиток аграрних підприємств в системі публічного управління

ЧИННИКИ ВПЛИВУ				
Зовнішні		Внутрішні		
<u>Макросередовища</u>	<u>Мікросередовище</u>	<u>Виробничі</u>	<u>Управлінські</u>	<u>Економічні</u>
- політичні	- постачальники	- структура виробництва	- структура управління	- недостатнє фінансування
- науково-технічні	- посередники	- технологія виробництва	- функції управління	- ризики, що несе інноваційна діяльність
- демографічні	- конкуренти	- продукція	- ТОП-менеджери	- розмір прибутків
- соціальні	- споживачі	- кадри	- інформаційне забезпечення	- відсутність фінансових резервів та джерел їх поповнення
- техніко-технологічні	- цільовий ринок	- технічне обладнання	- методи і прийоми управління	- фінансові втрати внаслідок неприйняття інноваційного продукту ринком
- природно-кліматичні	- інвестори	- методи організації виробництва	- процеси управління	- податкові ризики

Джерело: сформовано автором за даними [17].

Аналізуючи кожен фактор впливу і розуміючи механізм їх дії, можна сказати, що всі ці фактори впливу можна трансформувати в основні сили розвитку підприємства в напрямку ефективної інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств може бути забезпечений лише успішною роботою всіх речей. Це можливо лише за умови правильного поєднання цих факторів і найкращих методів і інструментів для боротьби з ними. Впливає, що співпраця та координація кожного суб'єкта інноваційного процесу (агробізнесу, інвесторів, наукової спільноти, стартапів, уряду тощо) є дуже важливою та створює корисні ефекти та конкурентні переваги.

Сільськогосподарські підприємства повинні постійно розвиватися з метою повного забезпечення всіх потреб внутрішнього ринку, а також імпорتنих аналогів з урахуванням усіх факторів негативного та позитивного впливу інноваційної діяльності. Інноваційні методи розвитку сільськогосподарських підрозділів сприятимуть створенню стабільної конкурентної позиції на зовнішньому ринку, адже запроваджені сучасні інновації створять умови для виробництва органічної продукції, а також продукції за відповідними європейськими стандартами. Він матиме високу цінність, якість і кількість, щоб задовольнити потреби клієнтів. Це дозволить реалізувати сильну державну політику, спрямовану на посилення інтеграції вітчизняного сільськогосподарського виробництва та підтримку зовнішньої діяльності аграрних підприємств шляхом більш відкритої можливості експорту сільськогосподарської продукції.

Отже, для підтримки інновацій у розвитку сільського господарства через реалізацію державної політики необхідно збільшити кількість сільськогосподарських підприємств, залучених до інноваційної діяльності, створити умови для залучення інтересів людей, які створюють інновації, та підвищити рівень бізнесу. Наукові розробки слід збільшувати, щоб наукові організації були мотивовані виробляти та розробляти інноваційні продукти і тим самим створювати додаткові ресурси для збільшення спеціального фонду організації.

Розвиток інноваційної діяльності в аграрних підприємствах має починатися з технічної модернізації інфраструктури в усіх аграрно-промислових районах країни. Першим кроком має стати здійснення індустріалізації шляхом реалізації інноваційної державної політики, спрямованої на створення національної мережі інноваційних інституцій розвитку сільськогосподарського виробництва: технопарків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів, наукових парків, трансферу технологій. станції. Через них можна забезпечити кругообіг матеріальних, фінансових та інтелектуальних потоків, створити правильні економічні відносини між компаніями та забезпечити систематичний, постійний, сильний і збалансований вплив на економіку, суспільство та навколишнє середовище. розвиток сільськогосподарського виробництва на інноваційних засадах.

Бізнес-інкубатори є одним із успішних способів підтримки інновацій у сільському господарстві та їх трансформації в ефективні технології на практиці. В університетах краще створити бізнес-інкубатор, який дає змогу молоді створити перше робоче місце, студентам – розвивати бізнес-ідеї та втілювати найефективніші з них. Інкубатори також допомагають знайти бізнес-партнерів та інвесторів. Ця організація створена з метою надання сільськогосподарським підприємствам практичних навичок менеджменту, маркетингу, бізнес-планування, маркетингових досліджень конкурентоспроможності продукції та методів її розвитку. Таким чином, досвід експертів і консультантів, яким можна поділитися з іншими, береться та використовується у зв'язку з наданням послуг вищої освіти та навчання в цій галузі.

Вважаємо перспективним створення бізнес-інкубаторів на базі аграрних закладів вищої освіти, які зможуть задовольнити сервісні потреби першого етапу підтримки інноваційного розвитку аграрного сектору. Створення інноваційних бізнес-інкубаторів при університетах створить сприятливі умови для реалізації інноваційних бізнес-ідей та бізнес-проектів для молоді та надасть можливість продавати результати їхньої науково-дослідної роботи в регіоні.

2.3 Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств Сумської області

Для детальної оцінки ефективності використання інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах регіону важливим є визначення умов, які сприяють розвитку сільськогосподарського виробництва та створюють середовище для розвитку інноваційної діяльності в Сумській області, що підвищить загальний рівень інноваційної активності.

Сьогодні одним із пріоритетів внутрішньої політики уряду є розвиток аграрного сектору, створення важливих ресурсів, кваліфікованої робочої сили та великого ринку збуту продукції. Сільське господарство, є лідируючою галуззю у Сумській області. Сільське господарство є основною галуззю економіки, від розвитку якої, а також від стабільної роботи інших галузей, що створюють ресурсний та експортний потенціал регіону, залежить рівень та якість життя населення. Розвиток аграрного сектору в цьому регіоні базується на належних ресурсах і кадрах. Площа сільськогосподарських угідь становить 1,7 млн. га, у тому числі сільськогосподарських угідь – 1,2 млн. га.

У Сумській області зареєстровано 378 підприємств різних форм власності, 652 фермерських господарства та понад 120 великих, середніх і малих підприємств харчової та переробної промисловості. Діє 48 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, в яких працюють до 130 тис. фермерів. Сумська область спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур і тваринництві з виробництва молока, великої рогатої худоби та свиней.

Щодо інвестиційної підтримки сільськогосподарських підприємств Сумської області, то вони мають працювати в складних умовах соціально-економічних змін, що відбуваються на мезо- та макрорівнях. З метою підтримки виробництва та економічної діяльності регіонального розвитку сільського господарства ми постійно шукаємо джерела фінансування для підтримки та розширення природних та економічних можливостей та інвестицій. Сьогодні інвестиційні фонди підтримують сільськогосподарські підприємства Сумської області, які обрали

інноваційні форми розвитку для впровадження нових технологій та є основним і постійним джерелом розширення виробництва.

За період 2019-2021 рр. обсяг прямих інвестицій в економіку області зменшився на 6766,1 тис. дол. США або на 3,3 %. Зменшуються інвестиційні надходження за такими видами економічної діяльності в Сумській області: сільське господарство, лісове господарство, рибальство – 61,5%; транспортування, зберігання, пошта та поштова діяльність - 32,6%; адміністративно-допоміжні послуги –21,7%. При цьому зростання прямих інвестицій в області становило 10,5% у виробничу сферу, 18,6% у обробну сферу та 55,4% у навчальну та наукову та технічну діяльність. Незмінними залишилися інвестиції у будівництво, тимчасове житло, громадське харчування, нерухомість, охорону здоров'я та соціальні послуги.

Показники свідчать, що відсоток креативних підприємств у Сумській зменшується, і у 2021 році порівняно з 2019 роком він зменшився на 9,17%. Зменшення кількості підприємств, які займаються інноваційною діяльністю в аналізованому періоді, зумовлено економічною неефективністю всіх інноваційних процесів. Отже, основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишається власний капітал підприємства, який у аналізовані роки становив приблизно 94,9% усіх витрат на цей вид діяльності. У 2019-2021 роках витрати на інноваційну діяльність регіональних підприємств реалізовувалися за напрямками внутрішніх і зовнішніх досліджень і розробок, придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Якщо проаналізувати динаміку витрат, використаних у інноваційній діяльності підприємств області, то вона має тенденцію до зменшення і у 2021 році склала 50245,4 тис. грн., що на 44,46% та на 10,52% менше порівняно з 2019 роком.

На сьогодні в Сумській області налічується 21 підприємство, що впроваджує інновації їх діяльність відображена в табл. 2.21.

Таблиця 2.8 - Інноваційна активність підприємств Сумської області за загальною сумою витрат та кількістю працівників задіяних у виконанні науково-дослідних розробок

Показник	Роки			2021 р. у % до 2019 р.
	2019	2020	2021	
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, од.	16	19	21	131,3
Загальна сума витрат на здійснення науково-дослідних розробок, тис.грн. з них	33610,4	81190,7	72220,1	у 2,1 рази
кошти бюджету	26334,4	55220,6	32885,4	124,9
у т.ч. державного бюджету	25376,2	24400,7	27053,9	106,6
власні кошти	6831,4	24986,1	38873,0	у 5,7 разів
коштів організацій державного сектору	-	557,3	213,0	90,1
Кількість працівників задіяних у виконанні науково-дослідних розробок, з них	497	699	557	112,1
дослідники	341	472	348	102,1
техніки	94	86	74	78,7
допоміжний персонал	62	141	135	у 2,2 рази

Джерело: [24, 25]

Якщо оцінити кількість підприємств, які в 2019-2021 роках в Сумській області впровадили інновації у свою діяльність, то бачимо позитивну динаміку їх зростання. Їх кількість порівняно з базовим роком зросла на 31,3%. Така ситуація склалася через збільшення фінансових надходжень, необхідних для виконання наукових розробок і досліджень з державного бюджету та коштів підприємства. У 2021 році загальний капітал, інвестований підприємствами області в інноваційну діяльність, порівняно з 2019 роком зріс у 5,7 раза.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства не займають твердої позиції щодо необхідності впровадження інновацій у господарську діяльність. Виявлено, що лише 13,9% підприємств Сумської області вважають за необхідне використовувати інновації, а основною причиною такої ситуації є брак коштів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Фактори, які стримують впровадження інновацій у діяльність аграрних підприємств Сумської області, %

Чинники	Аграрні підприємства		
	малі (до 100 га)	середні (100-1000 га)	великі (1000 га і більше)
Недостатність фінансування	45	46	53
Відсутність інформації про існуючі інновації	7	8	12
Відсутність державного стимулювання впровадження інновацій	22	17	10
Низька рентабельність інноваційних проєктів	22	17	10
Наявність на ринку домінуючих аграрних підприємств	9	9	19

Джерело: за даними [18].

45% великих аграрних підприємств вважають, що недостатнє фінансування є головною причиною низької інноваційності їх діяльності, тоді як для малих підприємств – 53%. Для малих підприємств присутність великих гравців на ринку впливає на рівень їх креативного розвитку на 19%, для середніх і великих – на 9%, що свідчить про більш впевнену позицію відповідних підрозділів у країні та на регіональних аграрних ринках. Водночас слід зазначити, що великі агропідприємства області добре усвідомлюють переваги інноваційних стартапів і вважають цей фактор прийняття рішення з 22%, тоді як для середніх і малих підприємств він не є важливим 17% і 10%. Завдяки високому розвитку сучасного інформаційного простору проблема знань про інновації в аграрних підприємствах не є глобальною, але саме 12% малих підприємств Сумщини не впроваджують інновації з цієї причини.

Хоча показники інноваційної підприємницької діяльності в Сумській області не дуже зросли, використання інновацій в регіоні та бізнесі сьогодні є не менш важливим, оскільки це позитивно вплине на економічні показники регіону. Це дасть змогу збільшити виробництво продукції, посилити конкуренцію, розширити ринок збуту, оновити асортимент, зменшити використання виробничого обладнання та енергії.

Головна проблема в організації управління інноваційною діяльністю сільськогосподарських підприємств Сумської області [32].

- відсутній системний підхід до організації управління інноваційною діяльністю на рівні державних та місцевих установ, залучених до управління системою сільськогосподарського виробництва;

- відсутній механізм управління інноваційним розвитком на рівні сільськогосподарських підприємств;

- не розвинена організаційно-інформаційна інфраструктура для поширення інновацій серед сільськогосподарських підприємств;

- дуже малий відсоток коштів на реалізацію, не кажучи вже про реалізацію наукових розробок;

- нагальна потреба в працівниках з практичними навичками інноваційного менеджменту сільськогосподарських підприємств;

- зменшення частки інвестицій в інноваційній програмі розвитку сільськогосподарського виробництва регіону;

- використання морально і фізично застарілих методів і технологій, оскільки енергетичний рівень продукції і матеріалів в кілька разів перевищує рівень продукції, виробленої в економічно розвинених країнах;

- аграрний сектор не забезпечений нормативно-правовою системою для розвитку бізнесу на основі інноваційних форм розвитку;

- відсутній регіональний план інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств;

- відсутня програма розповсюдження інформації серед сільськогосподарських підприємств про те, як розпочати та спрямувати процес переходу до впровадження інноваційної діяльності;

- в аграрному секторі підприємств області практично відсутній контроль за процесом впровадження інноваційної діяльності.

Включаємо наступні проблемні фактори, які перешкоджають розвитку інноваційної діяльності в підприємства Сумського регіону:

- відсутність інвестиційних ресурсів для інноваційної діяльності;

- низький рівень фінансової підтримки з боку держави та місцевих інвесторів, у деяких випадках нульовий;
- як іноземний інвестор мало цікавиться вкладенням коштів у інноваційний сектор, тому це невелика частка іноземної валюти;
- відсутність можливостей співпраці з іншими компаніями та науковими установами;
- відсутня тенденція до забезпечення інтеграції науки і виробництва, що призводить до стимулювання компаній до впровадження інновацій у свою діяльність;
- низька купівельна спроможність населення;
- довгострокова оплата творчості;
- брак інформації про нові технології;
- законодавча база не визначена, держава недостатньо підтримує творчу діяльність.

Актуальною залишається детальна оцінка інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств з урахуванням усіх факторів, що сприяють розробці та впровадженню інноваційних конструкцій, методів і технологій у господарські підприємства регіону. визначити найкращий напрямок інноваційної діяльності та вибрати найкращу інноваційну стратегію для даного підприємства. Оцінка інноваційної спроможності підприємства в основному зосереджується на двох методах: детальний аналіз означає систематичну оцінку кількох показників, значення яких покаже спроможність конкретної інновації. Встановлена методика дослідження здійснюється за експертною методикою, а стан господарської організації аналізується за рядом зовнішніх і внутрішніх показників [19].

Шляхом підтримки використання інновацій у виробничо-господарській діяльності є активна державна політика, спрямована на впровадження інновацій у сільськогосподарських підприємствах. Першим кроком до цього має бути кілька рекомендацій: зміни податкової системи (податкові пільги), зменшення податкового навантаження на інвесторів (іноземних та вітчизняних), які готові та хочуть інвестувати у розвиток бізнесу. Міжнародні програми підтримки

інвестицій, їх реалізації, державного страхування інвестиційних ризиків та інші способи підвищення зацікавленості суб'єктів господарювання на шляху інновацій та створення інформаційно-консультаційних центрів для надання консалтингових послуг і консультацій суб'єктам господарювання, освоєння інноваційних розробок та передового досвіду вітчизняних та закордонних виробників. У цьому напрямку компанії повинні змінювати та вдосконалювати свою організаційну структуру відповідно до змін у зовнішньому середовищі, запроваджувати сучасні методи мотивації співробітників, які висувають нові ідеї, вдосконалювати виробничі процеси та запроваджувати навички створення інноваційних продуктів.

Сьогодні зацікавленість держави у розвитку інноваційних сільськогосподарських підприємств має бути сильнішим, ніж у минулому, адже це одна з умов покращення стану соціальної економіки. Але для того, щоб підприємства не боялися починати інноваційну діяльність, важливо створити консультаційні служби для сільськогосподарських підприємств на національному та регіональному рівнях щодо запровадження інновацій, що є одним із економічних процесів для вдосконалення внутрішнього управління в сільському господарстві.

Метою служби має бути надання консультацій сільськогосподарським підприємствам, набуття необхідних знань і практичних навичок для прийняття та застосування найкращих методів у сільському господарстві, а також має бути зосереджено на правильному використанні наявних ресурсів та збільшенні виробництва, підвищенні продуктивності та сільськогосподарського виробництва в цілому. Ця служба має бути сполучною ланкою між наукою, освітою та сільськогосподарським виробництвом. Основними напрямками роботи є: інформаційна, консультаційна, інноваційна, просвітницька, виставкова, видавнича діяльність, а також участь у формуванні та реалізації аграрної політики в стані ефективності, дослідження сільськогосподарського виробництва. Тому консультанти повинні відігравати важливу роль у консалтингових службах сільськогосподарських підприємств, їх діяльність спрямована на впровадження нових навичок у сільськогосподарських підприємствах, формування впевненості у впровадженні аграрних інновацій.

Реалізація вищезазначеного матиме позитивні наслідки для підприємств агробізнесу, такі як посилення їх конкурентоспроможності, збільшення виробничих потужностей, розширення часток ринку та зниження ризиків. Підприємства, які працюють з інноваціями, отримують конкурентну перевагу, збільшують тривалість позитивного економічного ефекту, зберігають конкурентоспроможність і позицію споживача.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Структурна модель механізму публічного управління аграрними підприємствами

Інноваційна система в аграрному секторі – це створення ефективних процедур і знань для її контролю, освітніх і наукових платформ для її випробування на практиці, інноваційної інфраструктури та державних інституцій, які забезпечують можливості практичного впровадження інновацій у виробництво та оцінка ефективності від їх використання. Система має включати органи влади, наукові та фінансові установи, комерційні підприємства та фонди підтримки в створенні інновацій та виробництва. Ці елементи створять позитивний механізм, який виведе інноваційний розвиток аграрного сектору на новий рівень (рисунки 3.1).

Для створення інноваційної системи в аграрному секторі при створенні якісної організації публічного управління необхідно враховувати взаємодію державних і приватних господарських інституцій. У цьому напрямку для уряду важливою є ефективна реалізація стратегічного плану розвитку економіки держави, тому вона має бути регулятором і важелем розвитку цієї системи у всіх видах діяльності. Приватний сектор є основною силою та ініціатором інновацій, але лише з точки зору розвитку ринку та комерційної життєздатності.

Основою інновацій у будь-якій сфері є освіта – це основа розуміння їх значення, ролі та поняття. Тому наразі держава має забезпечити наявність, якість та розповсюдження комп'ютерної техніки в навчальних закладах, створити якісну систему виявлення талановитої молоді та створити умови для її навчання та розвитку. Пріоритетом має бути підготовка необхідної кількості інженерів і

технічних експертів, щоб гарантувати, що інновація може бути відтворена протягом усього життєвого циклу.

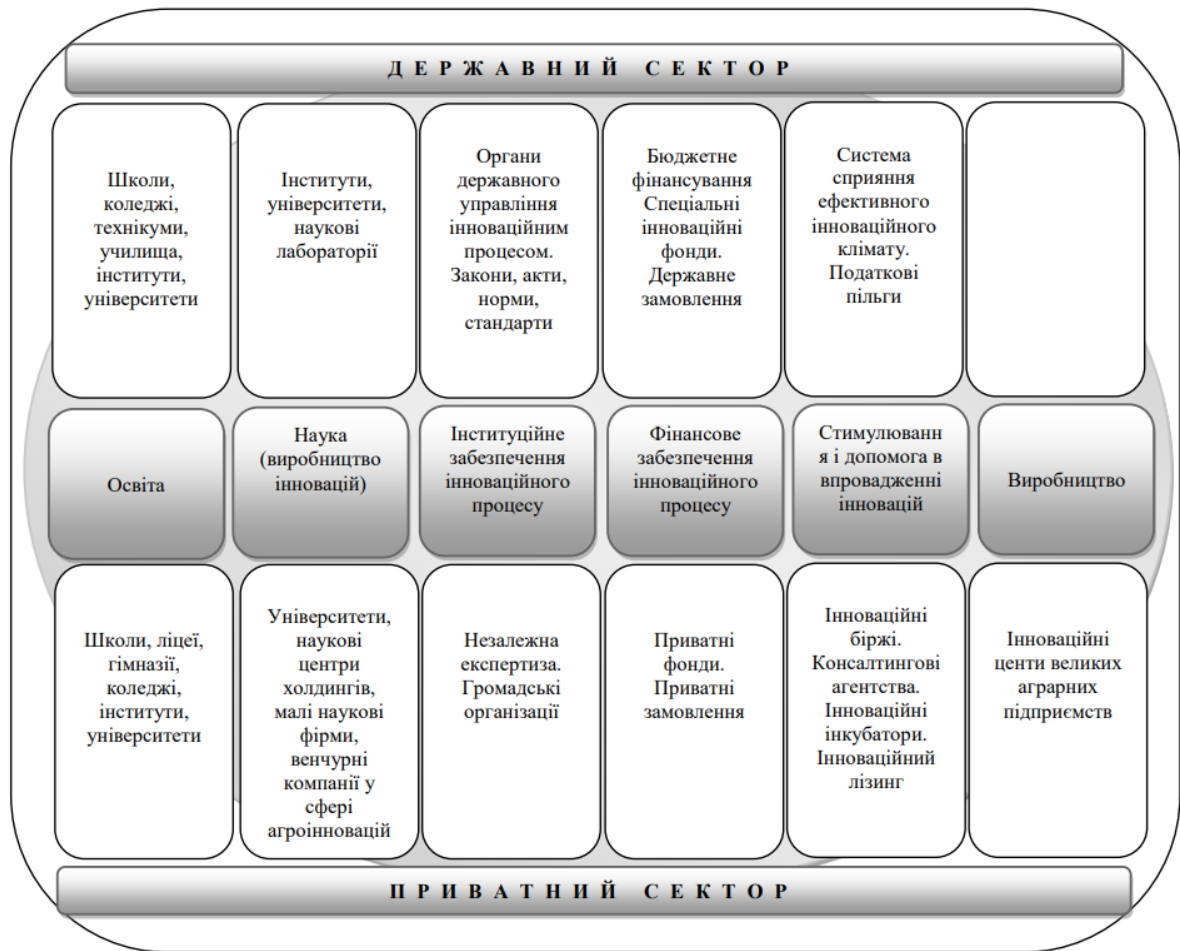


Рисунок 3.1 - Інноваційна система аграрного сектору в вітчизняній системі публічного управління

Джерело: розроблено автором

При цьому останнє місце у створенні аграрних інновацій посідають фундаментальні та прикладні дослідження, які є генератором креативних ідей і визначають напрями ефективного відтворення. Необхідною умовою ефективного впровадження інноваційної системи сільськогосподарського виробництва є формування її інституційної структури. З боку уряду існують міністерства, урядові комісії, профспілки та відомства, спільні нормативно-правові акти, правила, закони

та стандарти, які створюють передумови для впровадження інновацій та процесів впровадження в аграрному секторі.

Приватний сектор забезпечує інституційну підтримку через державний сектор (державні органи, ради винахідників, незалежні експерти тощо). Важливим фактором створення інноваційної системи в аграрному секторі є також фінансове забезпечення інноваційного процесу. Тому держава та підприємства повинні об'єднати свої фінансові можливості для інвестування в інновації в сільському господарстві, розробити алгоритми роботи та визначити потенційні сфери виробничо-господарської діяльності для залучення інвесторів для спільного фінансування.

Фінансова підтримка та стимули суб'єктів досліджень інноваційного процесу є в прямій взаємодії, оскільки уряд надає фінансову допомогу інноваційним проектам, які є стратегічно важливими, і може зробити це за допомогою стимулів, зокрема податкових пільг, для створення сприятливого середовища для впровадження інновацій. Стартап-центри – підтримують молодь в аграрних інноваціях на всіх етапах розвитку, від генерації ідеї до комерціалізації. Ця організація допоможе творчій молоді реалізувати свої інноваційні бізнес-проекти, пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, створюючи при цьому екосистему, де інкубатори, інвестори, консультанти, компанії та стартапи зможуть успішно працювати разом.

Центри трансферу технологій та їх операційна спрямованість мають створювати сприятливе середовище для розвитку сільськогосподарських підприємств та здійснення їх інноваційної діяльності. Центри шукають найкращі інноваційні проекти серед місцевої молоді, науки та підприємництва в аграрному секторі, оцінюють їхню інвестиційну зацікавленість та ефективність для безпосереднього використання сільськогосподарськими підприємствами у виробничо-господарських процесах та створюють комерційні результати від наукових досліджень для інноваційного розвитку малого бізнесу та промисловості в цілому.

Діяльність центру трансферу технологій полягає у створенні умов для передачі знань, нових технологій, технологічного обладнання, науково-технічних знань від власників до користувачів. У процесі побудови ефективної інфраструктури підтримки та інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств важливо враховувати передовий досвід світової практики та місцеві умови для створення аграрноінновацій разом із регіональною та галузевою специфікою, що дозволить поєднати найкращі міжнародні моделі з місцевими реаліями інноваційного розвитку.

Водночас концепція державного управління інноваційним розвитком аграрного сектору має змінити вектор і відійти від монополії на процеси, інформацію та інновації на позицію обслуговування виробників продукції, що забезпечить реалізацію інновацій. від ідеї до реалізації. Для реалізації принципу розвитку аграрного бізнесу за принципом інновацій держава має започаткувати процес формування кваліфікованих і мотивованих кадрів, які усвідомлюють і відчують інтереси держави у своїй професійній діяльності. Грамотне управління виробничим процесом, кваліфікованим фахівцем, що орієнтований на кінцевий результат, дозволить реалізувати мету збалансованого розвитку виробничо-господарської діяльності на інноваційній основі. Успіх аграрних підприємств сьогодні залежить від того, наскільки компанії поєднують традиційні та інноваційні форми виробництва, адже цей симбіоз може стимулювати створення нових векторів розвитку.

Тому ефективна державна політика у сфері розвитку людських ресурсів, техніко-технологічних інновацій, грантових коштів, інноваційного обладнання для аграрного сектору, створення ефективної інфраструктури на національному рівні (технопарки, стартап центри тощо) можуть створити умови для успішної роботи сільськогосподарських підприємств з використанням інновацій на всіх етапах виробництва.

Водночас розпочати впровадження інноваційних методів у аграрні підприємства можна зі створення відповідних програм на регіональному рівні та розроблення концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору

економіки на період до 2030 року щодо ефективного впровадження інновацій. Розвиток нововведень у сільськогосподарському виробництві та якісне стратегічне управління призводять до поступового створення потреби у збільшенні швидкості науково-технічного розвитку безпосередньо в аграрному секторі. Водночас сільськогосподарське підприємство має вплив на виробничий процес та господарську діяльність, про що свідчить збільшення виходу продукції на одиницю площі, зменшення витрат на одиницю продукції та збільшення доходу. Але сучасні реалії не дозволяють бізнесу отримати очікувані результати від впровадження результатів науково-технічних розробок у галузь і покрити всі фінансові витрати в цьому напрямку [12].

Ринкове середовище змушує аграрні підприємства шукати шляхи підвищення якості своєї діяльності, які передбачають перехід на нові, екологічні, маловідходні технології, пошук нових видів продукції, їх розробку та виробництво, ефективність використання наявних ресурсів, ресурсів, що пов'язані не лише з основними факторами виробництва, а й з більш широким використанням існуючих можливостей мережевих ресурсів для просування та маркетингу сільськогосподарської продукції та супутніх послуг. Навіть у цьому процесі важливо підвищувати та покращувати ефективність та якість усіх напрямків діяльності компанії, а тому важливо правильно планувати та інновувати роботу, що включає створення системи управління компанією. та використовувати інноваційні методи на всіх етапах реалізації. На рисунку 3.2 наведено порядок публічного управління сільськогосподарськими підприємствами поетапно за принципами інноваційності.

Стратегічне управління інноваційною діяльністю в аграрних підприємствах – це багатоетапний процес, який включає вісім пов'язаних видів діяльності, які призводять до створення та впровадження конкурентоспроможної продукції, за допомогою яких реалізуються інноваційні стратегії і, як наслідок, підприємство досягає бажаних результатів - це розширення кола клієнтів, підвищення рівня виробництва, продажів і прибутку. Управління дизайн-інноваціями реалізується на

основі загальноприйнятої стратегії розвитку компанії, яка повинна забезпечувати розробку та впровадження інноваційної політики в межах окремих підприємств.

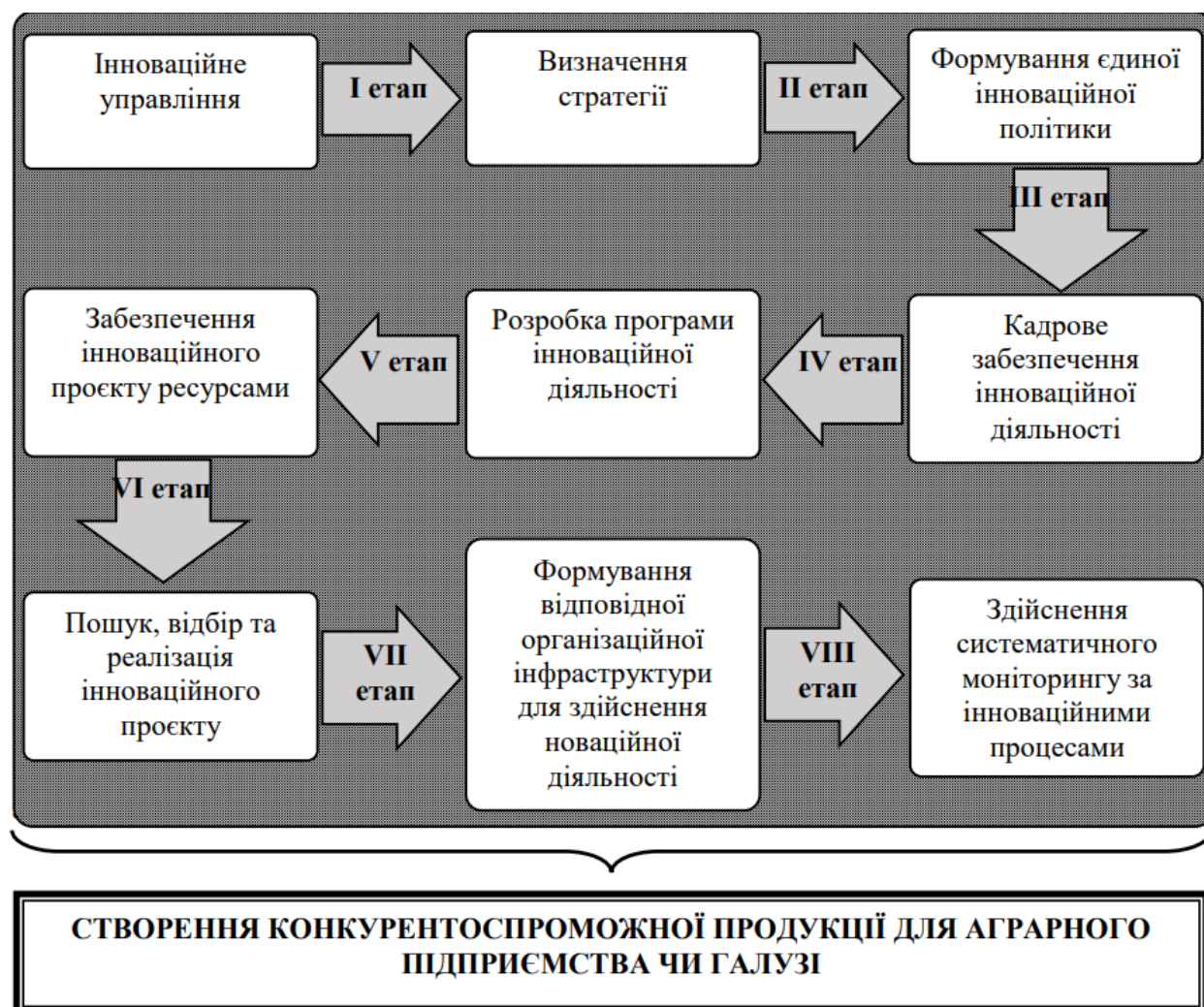


Рисунок 3.2 - Поетапне здійснення стратегічного управління підприємствами аграрного сектору за інноваційним підходом в системі публічного управління

Джерело: розроблено автором

Ще одним кроком є створення ефективної кадрової підтримки інноваційної діяльності, яка може розробляти та впроваджувати інноваційні програми. Для цього необхідно мати фінансові, технічні та інформаційні ресурси для відбору та впровадження інноваційних проектів згідно з програмою, створення відповідної інфраструктури, моніторинг ефективності впровадження та наявності відхилень, а

потім внесення коректив для зменшення ризиків. Досягнення позитивних результатів від впровадження інновацій можливе завдяки правильній методиці організації інноваційного процесу в сільськогосподарських підприємствах, що включає виділення блоків, взаємодій, які створюють план реалізації процедур інноваційної діяльності.

Організаційну схему інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств наведено на рисунку 3.3, що охоплює чотири обмеження та їх робочі характеристики та підсумовує пов'язані операційні процеси, які створюють умови для контролю інновацій у виробничому процесі.

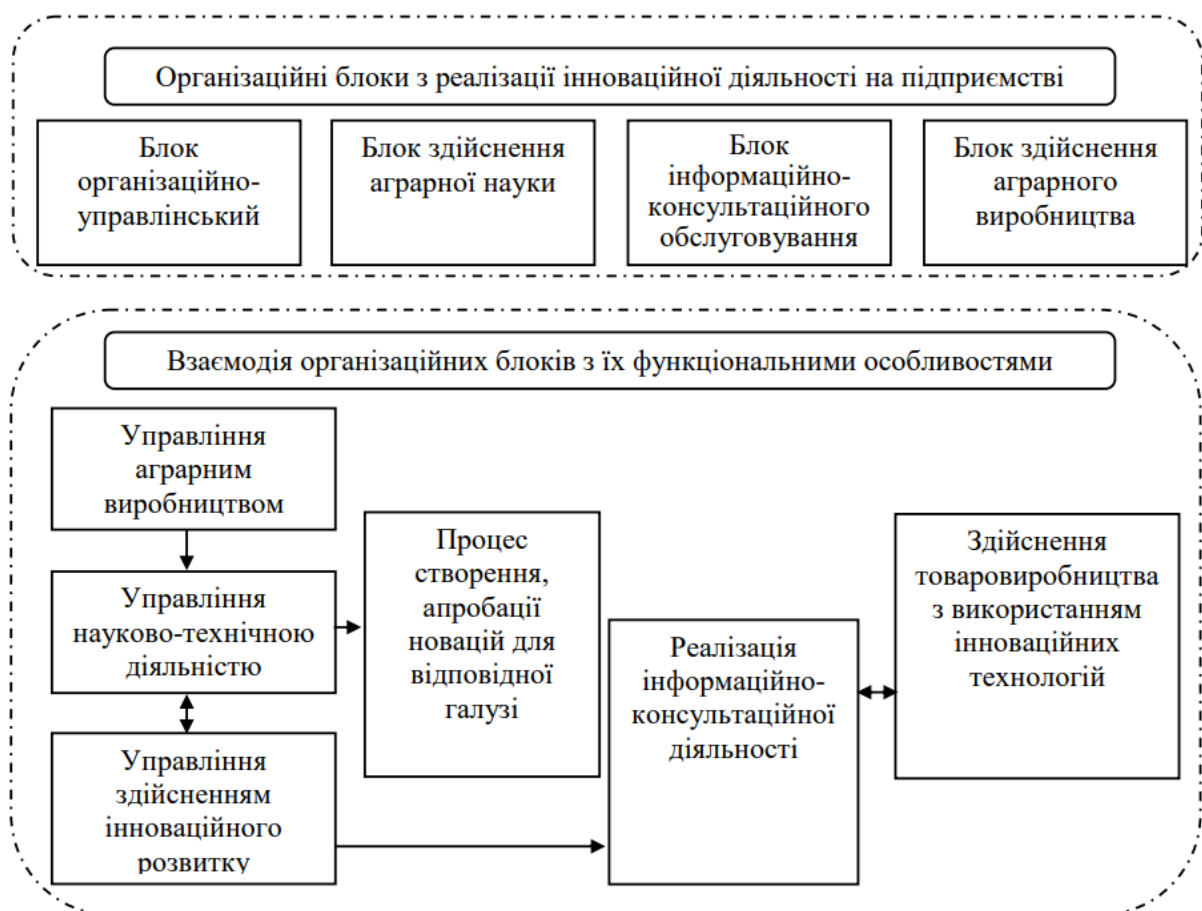


Рисунок 3.3 - Реалізація управлінських рішень в системі забезпечення інноваційних процесів аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором.

Ризик виникнення чогось нового вимагає дослідження та консультації великої кількості інформації щодо реалізації процесу та процедур здійснення, тому запровадження інформаційних та консультаційних послуг відіграє важливу роль у процесі створення нововведень, впровадження їх безпосередньо у виробництво, товарний обіг і безпосередній розвиток у виробництві. Якщо підприємство може створювати інформаційні та консалтингові послуги, то це посилить свою перевагу серед інших компаній. Його завдання - забезпечити освітню діяльність у сфері інновацій, а також допомогти підприємствам заздалегідь дізнатися про передові технології та системи для їх використання у виробничому процесі. Вони мають пройти шлях створення вдалої креативної бізнес-моделі, яка базується на створенні всіх аспектів діяльності сільськогосподарських підприємств та орієнтації на інноваційні форми розвитку. Ключові особливості цієї моделі мають підтримувати сільськогосподарський дизайн для збільшення відтворювальної сили інноваційних процесів, які можуть прискорити зростання виробництва в короткостроковій перспективі. Адже сьогодні існує висока внутрішня та зовнішня конкуренція, яку можна подолати, швидко рухаючись до змін та адаптуючись до них.

Досягти цього можна шляхом використання однієї з інноваційних моделей, які є основою для розробки стратегії економічного розвитку підприємства. Перш за все, це стосується змін у господарській діяльності компанії, її організаційній структурі та методах управління. Модель інноваційного розвитку бізнесу, враховуючи всі його аспекти, дозволяє системно та планомірно впроваджувати всі зміни в організації, при цьому наслідки змін будуть не глобальними, а поступовими. Це словесно-графічний опис послідовності заходів, з яких складається вся організація та управління інноваційним процесом. Отже, суть моделі інноваційного розвитку бізнесу полягає у створенні факторів мотивації, спільному використанні рушійних сил і ресурсів, виборі методів, інструментів, організації, управління та фінансових систем, завдяки яким і будуть здійснені реформування.

Інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств містить аналіз інноваційної діяльності, яка реалізується та є похідною від неї. Основою цієї

діяльності є зміцнення творчого потенціалу ділового життя, аналіз зовнішнього ринкового середовища для діяльності сільськогосподарського виробництва, а також відкриття внутрішніх можливостей, які призведуть до створення умов для створення кращого виробництва, інновацій ринкової інфраструктури.

Ця модель обґрунтовує потребу в систематичній інформації про такі проблеми, як стимулювання бізнесу, постійне генерування нових ідей, створення партнерства, винайдення нових методів, нових технологій тощо, з метою подальшої роботи ще ефективніше та можливості наближення до досягнення стратегічних цілей. При аналізі зовнішнього ринкового середовища в першу чергу враховуються мікро та макро маркетингові фактори. З першої категорії найбільш впливовими є: конкуренти, продавці, споживачі, комунікаційна аудиторія, а з другої - політико-правові, економічні, демографічні, соціокультурні, науково-технічні. Вона включає в себе аналіз і процедуру системи внутрішньої моделі, контроль інфраструктури підприємства та підключення до її обладнання, розробку технологій, управління роботою, обладнанням, технічну підтримку, виробництво, продаж компонентів, обслуговування тощо.

Основним етапом інноваційних змін є виробнича діяльність підприємства, яка відіграє важливу роль у зміні техніко-технологічних тенденцій. Це й удосконалення процесу переробки, збирання, зберігання, обслуговування техніки, випробування нових зразків і створення кращих сортів культур, які за всіма параметрами можуть повністю задовольнити господарство. Таким чином, інноваційні методи сільськогосподарського виробництва продовжують дозволяти фермерам вирішувати проблему виробництва більшої кількості продукції при меншому використанні землі. Цього можна досягти шляхом удосконалення технологічного процесу сільськогосподарського виробництва шляхом запровадження цифрового сільського господарства, яке визначає спосіб реалізації управління з використанням цифрових технологій та біотехнологій.

Ці технології визначають оптимальний рівень внесення добрив, використання препаратів для знищення шкідників, з їх допомогою вивчають біологічні та молекулярно-генетичні процеси в різних видах рослин, створюють

нові та вдосконалюють вже існуючі види культур відповідно до поточних потреб і глобальних змін клімату. Використання біотехнології в сільському господарстві є інноваційним способом створення високоврожайних сортів рослин, стійких до комах, хвороб і гербіцидів, що підвищує продуктивність сільського господарства. За цією технологією розробляються нові регулятори росту рослин, біологічні засоби захисту рослин від хвороб і шкідників, бактеріальні добрива.

Одним із найперспективніших напрямів біотехнології для аграрного бізнесу є використання побічної продукції для сільськогосподарського виробництва та отримання високоякісного природного газу, нафти та органічних добрив. Сьогодні на ринку сільськогосподарських інновацій в країні Bayer розробляє програмне забезпечення для виявлення бур'янів, яке забезпечить раннє реагування та визначення найкращих методів прополки в полі, видаляти їх з мінімальними пошкодженнями врожаю.

Створення інтегрованої інноваційної інфраструктури можливе через інноваційні центри, інноваційні бізнес-інкубатори, технопарки, науково-дослідні парки, індустриальні парки, центри трансферу технологій, технологічний та науковий сектори, співробітництво з урахуванням усіх факторів, що впливають на створення ідей щодо інновацій для розвитку сільського господарства. Також можна створювати незалежні технічні зони та технологічні платформи.

Для економічного розвитку регіону, особливо якщо його спеціалізація – сільськогосподарське виробництво, пріоритетним є створення інноваційних груп на регіональному рівні, а також входження в кластери, що об'єднують інноваційні підприємства з різних областей, обмін досвідом, створення умов для позитивних результатів та сприяння впровадженню передових технологій, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню регіональних економічних показників.

Розглядаючи кожну частину моделі інноваційного розвитку, можна сказати, що вони є джерелом цінних можливостей для підприємства та створення її конкурентної переваги. Це створює умови та спонукає до формування в сільському господарстві пошуку та впровадження все більш інноваційних та сучасних ідей та рішень. Кожна можливість створює план дій і перелік завдань для підприємства,

реалізація яких призводить до створення додаткової вартості бізнесу, розкриття та примноження творчого потенціалу. Ця модель визначає майбутній напрямок розвитку підприємства, створюючи джерело конкурентних переваг і підтримуючи подальше зростання шляхом впровадження інноваційних методів (рисунок 3.4).

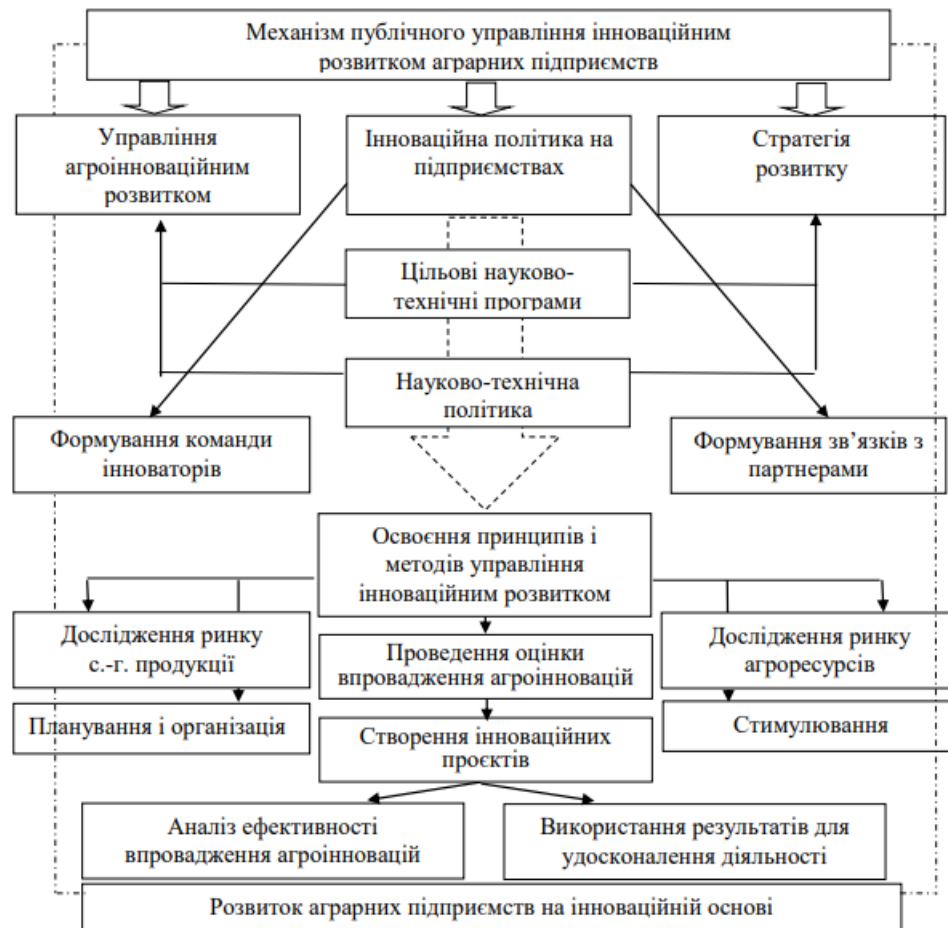


Рисунок 3.4 - Структура економічного механізму публічного управління розвитку аграрних інновацій на підприємствах

Джерело: розроблено автором.

Інноваційна модель розвитку сільськогосподарського виробництва поєднує в собі всі елементи та процедури, які необхідно використовувати для її реалізації, і водночас мотивує підприємства до розробки спеціальних програм. Суть плану інноваційного розвитку полягає в тому, щоб мати набір процесів і заходів, що здійснюються відповідно до принципів інновацій, повністю узгоджених з наявними ресурсами та постачальниками, у певний період часу та технологією в цій галузі.

Програма інновацій бізнес-моделі має визначені цілі та завдання, заходи підтримки та процедури виконання робіт, за кожно з яких відповідає виконавець, і все це неможливо без залучення достатніх ресурсів. Отже, інноваційний план може мати п'ять блоків, у тому числі науково-методичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний або фінансовий та матеріально-технічний. Науково-методичне забезпечення передбачає необхідність розробки інноваційної програми, визначення вибору об'єктивних показників, які можуть бути досягнуті, визначення очікуваних результатів та організаційних змін, необхідних для реалізації програми. Фінансове забезпечення базується на процесі фінансового контролю за процесом витрачання грошових коштів, інвестиційних доходів і фінансових ресурсів.

Великі підприємства мають ряд значних переваг порівняно з малими та середніми підприємствами, що дозволяє їм розробляти інноваційні програми.

Таким чином, враховуючи можливості великих підприємств, впровадження інноваційних програм у їхню діяльність включає: визначення напряму науково-технічного розвитку в певному напрямку господарської діяльності; створення якісної системи управління та структури творчого розвитку; проаналізувати всю діяльність і, перш за все, вибрати можливі напрями, які позитивно вплинуть на початок творчості; визначити можливі ризики для підприємства при впровадженні інноваційних методів у відповідні сфери його діяльності; розробка проектів у сфері створення інновацій; створення системи управління інноваційною діяльністю.

3.2 Удосконалення підходів до формування публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств

Розвиток аграрного бізнесу на засадах інновацій стає як ніколи актуальним у національній економіці країни. Підприємства повинні використовувати досвід провідних вітчизняних та зарубіжних компаній аграрного сектору для досягнення свого виробничо-економічного потенціалу. Це дозволить їм посилити існуючі конкурентні переваги та зайняти найкраще місце в цільовому сегменті ринку. На основі наведених вище досліджень щодо розвитку сільськогосподарських

підприємств за принципом інновацій можна виділити найважливіші кроки найкращого впровадження інновацій. Ці кроки пов'язані зі створенням інновації, її розповсюдженням і розвитком безпосередньо від виробника продукту.

Першим кроком у створенні інновацій є пряма комунікація з аграрними підприємствами та науково-освітніми установами, яка поєднує практичний досвід господарських підприємств із теоретичними знаннями наукових та освітніх установ. Цей етап починається з появи ідей, які втілюються в життя шляхом аналізу та вивчення проблем не лише на мезо- та макрорівні, а й на внутрішньому ринку, особливо в країнах з найвищими процесами промислового розвитку, формуванні інноваційного потенціалу. Далі – фундаментальні та прикладні дослідження та розробки, які пов'язані з певним ризиком отримання незадовільних результатів, але це можна прийняти при створенні науково-технічної продукції та практичної реалізації ідей. Тому це вважається найважливішим і довгостроковим кроком в інноваційному процесі.

Одним із важливих факторів, що загрожують структурі системи управління економікою щодо створення інноваційних аграрних підприємств, є зниження попиту на платоспроможність результатів наукових досліджень, що використовуються в цій галузі. По-перше, механізм стимулювання зростання полягає в тому, щоб підвищити якість технологій, нової продукції, завершених проектів і пропозицій, але в той же час зберегти або навіть знизити вартість продукції, які потребують великої наукової роботи, щоб зберегти середню ціну та достатню якість. По-друге, шляхом проведення ефективної економічної політики та правової діяльності органів виконавчої та законодавчої влади. По-третє, в епоху, коли інформація швидко поширюється різними засобами масової інформації, важливо завоювати частку цільового ринку, що полягає в просуванні товару за допомогою реклами, яка може відповідати технологічним, технічним, якісним і кількісним характеристикам товару [13].

У рамках вдосконалення економічної системи публічного управління необхідно створити креативну систему розвитку господарської одиниці, яка включає кілька елементів (рисунок 3.5).

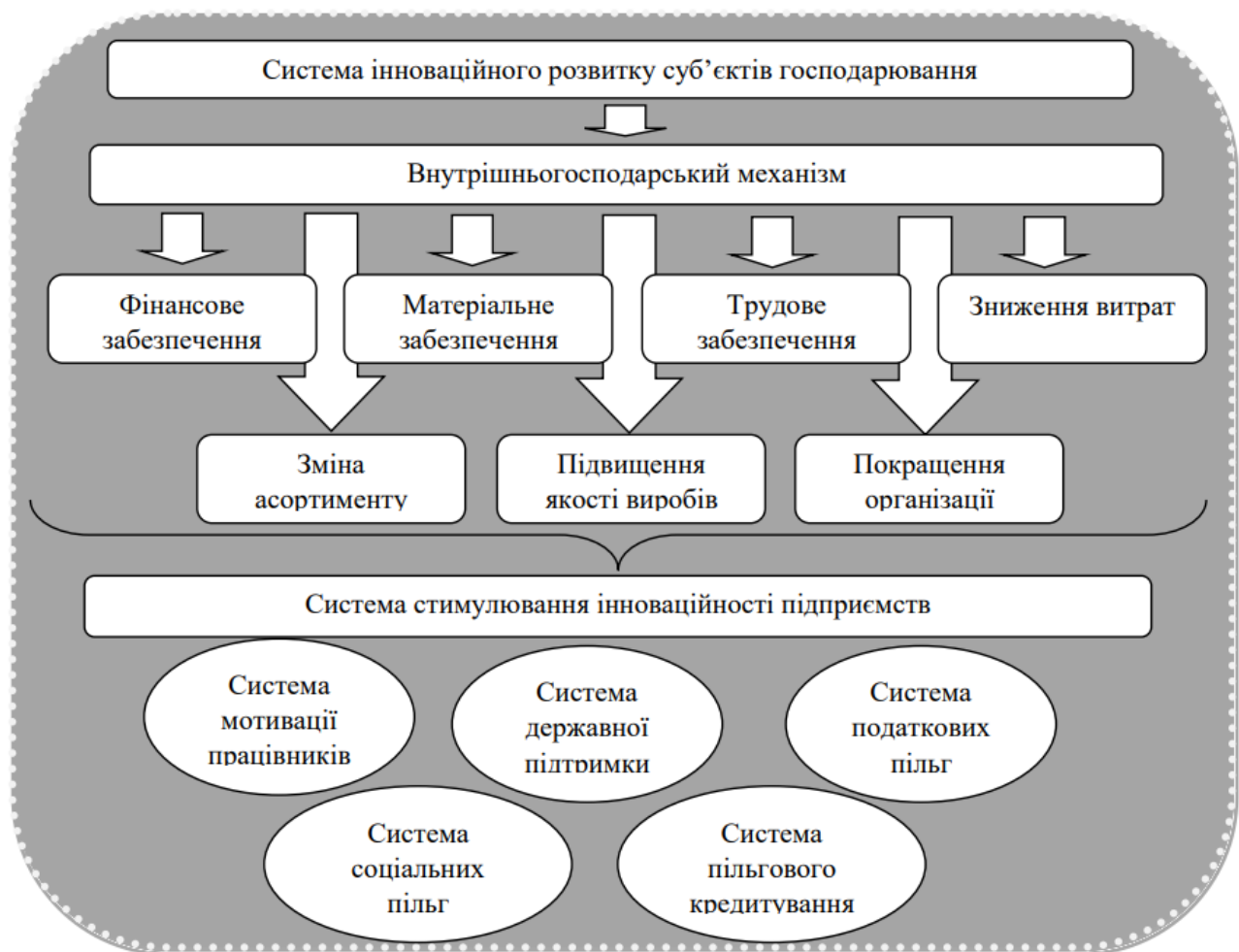


Рисунок 3.5 - Система економічних важелів публічного управління інноваційним розвитком підприємств та механізми її стимулювання
Джерело: розроблено автором

Система фінансового стимулювання розвитку інноваційності на господарських підприємствах включає декілька процедур, у яких відбувається процес поступового та динамічного впровадження інновацій. Тому однією з процедур, безпосередньо пов'язаних з цим, є внутрішньогосподарський розпорядок, який має бути зосереджений на фінансовому, трудовому та матеріально-технічному забезпеченні господарської діяльності у виробництві з використанням інноваційних методів, включаючи організацію робочих місць, створення продуктів, які дуже бажані серед споживачів, і впровадження ефективної маркетингової політики для підтримки цільових сегментів ринку. При цьому

економічна система повинна бути спрямована на зниження витрат у процесі виробництва шляхом використання сучасних, інноваційних методів виробництва товарів і послуг, а в рамках цієї системи повинна бути встановлена лінія заміщення та вдосконалення продукту, яка необхідна для підтримання якості продукції.

При встановленні внутрішніх економічних процесів на підприємстві важливо враховувати наявність системи мотивації до інноваційної діяльності, яка включає: систему мотивації працівників, систему державної підтримки, соціальну систему, пільги, систему субсидованого кредиту та систему податкового кредиту. У рамках системи інноваційного розвитку аграрних підприємств дуже важливим є удосконалення економічного процесу інноваційного розвитку аграрних підрозділів, а оцінка потребує системного підходу та визначення необхідності вдосконалення на кожному етапі.

Економічний механізм інноваційного розвитку аграрних підприємств України забезпечує умови для кооперації та взаємодії підприємств, усіх рівнів державних установ, науки та вищої освіти для розробки науково-технічних та інновацій для кінцевих споживачів, що сприяє підвищенню економічної ефективності як окремого аграрного утворення, так і всієї галузі. Удосконалення цього процесу також означає вдосконалення організації інноваційних процесів підприємства, впровадження інноваційної діяльності в економічний цикл на всіх рівнях господарювання та підвищення спроможності сільськогосподарських товаровиробників сприймати інновації.

Сучасний шлях створення економічних систем для управління розвитком інновацій в аграрному бізнесі вимагає використання новітніх технологій, завдяки яким можна коригувати господарську діяльність, підвищувати рівень виробництва та реалізації продукції та створювати інші конкурентні переваги. Сьогодні для виведення сільськогосподарських підприємств на новий бізнес-рівень рекомендується використовувати сучасні технології, методи та засоби. Рекомендації для фермерів наведені на рисунку 3.1.

Інтернет-майданчик оренди сільськогосподарської техніки	Платформа, на якій зустрічаються ті хто має пропозицію сільськогосподарської і вона в них простоює, та ті у кого наявний попит на неї. Зручність такого майданчика полягає у простоті, постійній доступності, відсутності дзвінків і будь-яких переговорів, якщо зацікавила техніка чи питання про неї, заповнюємо форму і відправляємо.
Торговий «БОТ»	Програма, яка направлена на пошук найкращих пропозицій з продажу сільськогосподарської продукції.
Створення мобільних додатків з реалізації сільськогосподарської продукції, техніки, послуг	Це додаток, який міститиме каталог, базу цін, регіони розповсюдження, способи доставок та методи розрахунків.
Внутрішні мобільні додатки	Управління та керівництво виробничими процесами через мобільні пристрої, що дозволяють віддалено здійснювати моніторинг наявного на підприємстві обладнання, техніки, сільськогосподарських культур і тварин, а також отримувати щоденну оперативну інформацію з можливістю статистичних прогнозів та передбачення майбутніх загроз
Супутниковий моніторинг	Програмне рішення, що забезпечить супутниковий моніторинг стану посівів, ведення обліку показників та відстеження обладнання і техніки з метою максимального підвищення ефективності прийняття рішень. Це дозволить дистанційно контролювати сільськогосподарські угіддя, здійснювати автодокументування, прогнозування та планування всіх операцій

Рисунок 3.6 - Приклади інтернет технологій, які посилять формування публічного управління агроформуваннями

Джерело: розроблено автором

Отримати позитивні результати в управлінні сільськогосподарськими підприємствами ви зможете завдяки ефективним системам, інтелектуальним технологіям в агросекторі, оскільки це є умовою отримання постійної конкурентної переваги. На рисунку 3.6 показані найважливіші технології в Інтернеті для формування економічної системи публічним управлінням сільськогосподарського підприємства, ефективності економічної діяльності та досягнення бажаних результатів. Така цифрова інновація може покращити процеси виробництва та управління, забезпечити ефективність роботи обладнання та машин, зменшити використання фізичної праці та якомога в меншій мірі використовуватись для

механічної роботи, яка безпосередньо впливає на ефективність виробництва сільського господарства.

Тому стратегічною метою управління сільськогосподарськими підприємствами держави є формування інноваційного потенціалу ферм, що враховує принципи економічного порядку розвитку інноваційного процесу, що призводить до організації інноваційної діяльності, сприяння розвитку підприємств в науці та технологіях, у впровадженні інноваційних проектів та участі в урядових програмах щодо фінансування інноваційних проектів. Також включаються заходи щодо підтримки всіх учасників у розробці інновацій підприємства на всіх етапах та рівнях, враховуючи свої фінансові інтереси.

У той же час, створення актуальної системи для зміни бізнесу та інноваційного розвитку з метою самовдосконалення повинно носити комплексний характер, де кожен рівень впливу буде ефективним: на державному рівні – виконання наукових досліджень та розробок, мотивування всіх освітньо-наукових установ, проведення перевірки експериментів та наукових результатів для подальшого запровадження у виробництво; на регіональному рівні - щоб посилити основу для ефективності впливу уряду на інноваційну діяльність підприємства в сільськогосподарському секторі шляхом просування концепцій, стратегічних планів та стратегій регіонального розвитку; підприємство - мотивує працівників підвищувати свій рівень кваліфікації, вчитися на досвіді внутрішніх та зовнішніх колег та знайти додаткові джерела фінансування інноваційних заходів тощо.

Як результат, все вищезазначене є специфічними проблемами, з якими підприємство може зіткнутися з впровадженням інновацій, тому це необхідно виділити як додаткову стимуляцію розвитку в стратегічному плані розвитку аграрного сектору, що прискорить науковий та технічний прогрес, стимулюватиме інноваційну сільськогосподарську діяльність, яка сприяє підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Тому, встановлюючи принципи стратегічного управління впровадження інноваційних технологій у сільськогосподарських підприємствах, воно повинно зосереджуватися в першу чергу на збільшенні виробництва сільськогосподарської

продукції; поєднанні виробничого процесу в органічному виробництві; підвищенні рівня заробітку шляхом впровадження інноваційних методів та технологій у виробництві сільськогосподарської продукції в економічній діяльності; застосування рекомендацій для всіх виробничих процесів щодо використання механічних засобів для підвищення продуктивності, підвищення рівня заробітної плати, зменшення потреб у праці тощо.

3.3 Напрями підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств

Все змінюється за допомогою використання нових ідей, знаючи, як вони потрібні для досягнення позитивних фінансових результатів. У цій ситуації сільськогосподарські підприємства не задкують, а вивчають досвід провідних європейських країн та впроваджують їх відповідно до потреб українського аграрного ринку.

Враховуючи всі економічні зміни, які зараз відбуваються в країні, сільськогосподарські підприємства повинні швидко адаптуватися до них та розпочинати розвиток систематичних інновацій, постійно вдосконалюючи свою виробничу та економічну діяльність, використовуючи сучасні та новітні технології. Використання інноваційних технологій у сільському господарстві є одним із заходів щодо посилення конкуренції на внутрішніх та зовнішніх ринках. Сьогодні інформаційні технології та сільське господарство - це два сектори, які неможливо розділити, і завдяки першому аспекту є структурні зміни в друге.

Умови сьогодення спонукають сільськогосподарські підприємства використовувати інформаційні технології, оскільки це значно зменшує витрати на час і дозволяє здійснювати постійний моніторинг ділової активності. Впровадження сучасних технологій в сільськогосподарських підприємствах є основною зміною та напрямком ідеї ефективності сільськогосподарської діяльності, тому настав час віддати перевагу використанню передових технологій.

Метод вирощування продукції на аквапоніці зараз стає тенденцією для вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Aquaponics - це інноваційна, передова технологія в сільському господарстві, яка є новою ідеєю розвитку сільськогосподарського виробництва. Основна суть методу - поєднання аквакультури та гідропоніки, яка створює ідеальне середовище для трьох типів живих організмів: тварин (риба), рослини та бактерії, які живуть у водному середовищі на корисному партнерстві. Ця технологія вважається екологічно безпечною і працює за принципом рибних та рослинних екосистем: риба постачає поживні речовини для рослин, а рослини очищають воду. Функція водної екосистеми заснована на циркуляції води між її основними компонентами. Ця система може бути вбудована в невеликі ферми та ферми, які планують використовувати цю технологію у промисловому масштабі.

Ця новітня технологія надає сьогоденішньому сільськогосподарському бізнесу можливість та перспективу зростати та продавати органічно чисті продукти, які не містять шкідливих забруднюючих речовин та відповідають усім європейським стандартам. Завдяки впровадженню цього методу сільськогосподарські підприємства можуть вийти на світовий ринок та постачати органічні сільськогосподарські продукти та продукти рибальства. Такі продукти поживні, органічні, мають високий рівень білка і швидко поглинаються. На думку експертів, збільшення доступу до продуктів для людей, які вирощені на основі технології аквапоніки - це можливість зменшити смертність, збільшити дохід аграріїв та покращити економіку країни в цілому.

Аквапоніка є більш економічно вигідним, ніж традиційні сільськогосподарські методи. Прикладом поєднання ІТ та сільськогосподарських технологій є використання системи "Smart Grainhouse", її суть – це повна автоматизація, моніторинг усіх процесів за допомогою датчиків та на основі аналізу отриманих даних, обираючи найкращі умови для росту та розвитку рослин з урахуванням ідеальної температури, дозування добрив та кліматичного режиму.

Фактори, що контролюються цією системою, включають тепло, світло, воду, повітря, комах та опилення. Виходячи з інформації, отриманої в аналізі цих

факторів вище, аграрне підприємство зможе запобігти втраті врожаю через перемерзання, замерзання, перегрівання рослин, можна буде усунути відсутність недостатність світла відповідно. Позитивною характеристикою "розумної теплиці" є те, що нею можна керувати на відстані, керівник може стежити за всіма змінами в процесі функціонування та втручатися, якщо це потрібно. В даний час сільськогосподарським підприємствам можна запропонувати модульну автоматизовану систему для «розумних теплиць» – CyberGrow. Сюди входять датчики температури та вологості, датчики температури рідини, рН та CO₂, ультразвукові датчики рівня рідини тощо.

Наразі важливо використовувати інноваційні онлайн-платформи для кращого управління ситуацією в аграрних підприємствах (рисунок 3.7).

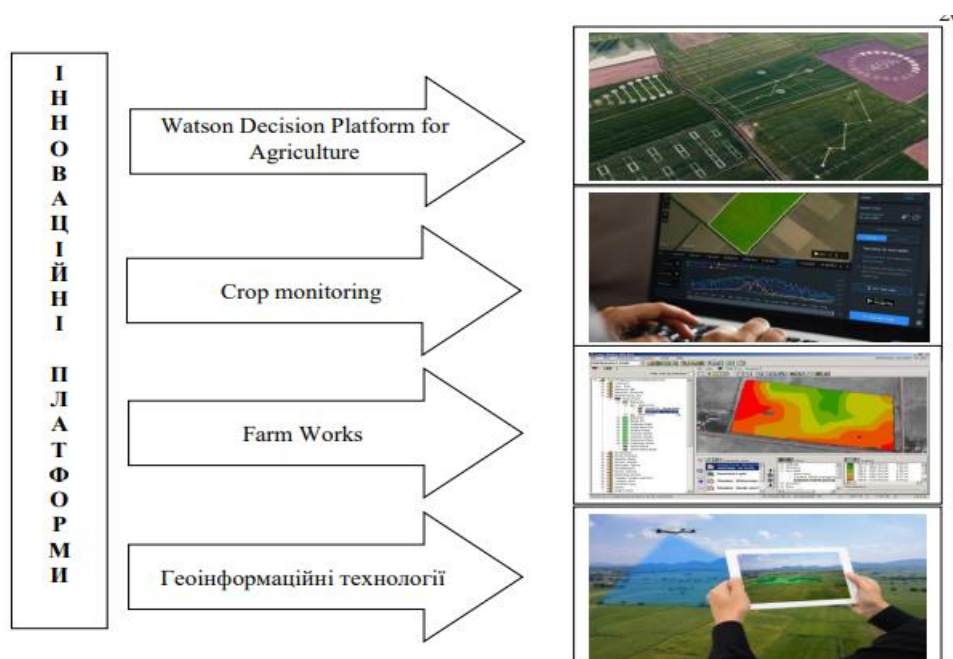


Рисунок 3.7 - Агроінноваційні платформи, за допомогою яких здійснюють ефективне публічне управління діяльністю аграрних підприємств

Джерело: розроблено автором

Watson Decision Platform for Agriculture використовує штучний інтелект для визначення ключових факторів, які можуть вплинути на врожайність через

температуру ґрунту, рівень вологості та наявність шкідників і хвороб. Отримавши аналітичний прогноз, аграрії зможуть швидко приймати рішення про те, які культури висаджувати. Використовуючи цю платформу, сільськогосподарські підприємства зможуть планувати час посіву, зрошення, внесення добрив і збору врожаю. Платформа Watson's Agricultural Decision Platform зможе прогнозувати ціни на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку. Crop Monitoring – діджитальна платформа, яка використовує супутникове відстеження для прискорення процесу прийняття рішень, щоб фермер не пропустив важливі моменти під час роботи в полі. Основні завдання, які вирішує дана платформа - відслідковувати різницю індексу вегетації (NDVI), щоб зрозуміти, які культури підприємству потрібно збирати.

Farm Works - це повнофункціональне, просте у використанні програмне забезпечення для польових досліджень і картографування від Trimble Navigation. Farm Works дозволяє легко читати дані, зібрані на дисплеї Trimble, наприклад EZ-Guide 250, EZ-Guide 500, CFX-750 або FmX. Цей продукт працює з різноманітними даними моніторингу врожайності, тестування ґрунту та типу ґрунту з інших пристроїв. Він надає фінансові інструменти для підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств. Ці інструменти включають інтерактивну книгу, бюджет грошових потоків, платіжну відомість, технічне обслуговування обладнання, ринкову вартість і бізнес-інформацію. Усі економічні дані поєднуються з реєстрами по полям і поголов'я для розрахунку собівартості з гектару або витрати на 1 голову з поголов'я. Створює бухгалтерські звіти про прибутки та збитки для керівників ферм і осіб, які відповідають за податкову звітність.

Геоінформаційні технології - ця платформа дозволяє здійснювати інформаційну підтримку управлінських рішень, планування сільськогосподарської діяльності, моніторинг сільськогосподарської діяльності та прогнозування врожаю, оцінку посівів і втрат врожаю, планування, моніторинг та аналіз використовуваних методів. Кожна з проаналізованих інноваційних платформ стане гарним

помічником у прийнятті управлінських, виробничих та фінансових рішень при здійсненні сільськогосподарської діяльності підприємства.

Сьогодні фермери зможуть керувати безпілотними літальними апаратами (БПЛА) над своїми полями та використовувати камери та датчики, щоб у режимі реального часу бачити, як виглядає кожна рослина, як дозрівають посіви та якого кольору ґрунт. Також БПЛА дозволяють створювати електронні карти полів у форматі 3D, розраховувати індекси вегетації для кращого удобрення посівів, контролювати виконання робіт та охороняти сільськогосподарські поля.

Розраховуючи та впроваджуючи такі інновації в сільському господарстві, можна отримувати всю просторову інформацію, пов'язану з виробничо-економічними процесами підприємства, з одного діджитального пристрою, незалежно від місця розташування. До них належать сільськогосподарські роботи, транспортування сільськогосподарської техніки, історія польових культур, дані метеостанцій, внесення добрив, рівень вологості ґрунту, програми для зображень, фотографії та відео.

Набір таких даних на онлайн-сервісах дозволяє ефективно та системно планувати, контролювати та аналізувати сільськогосподарські роботи: управляти внесенням насіння, добрив та гербіцидів, моніторити витрати палива та праці, отримувати сільськогосподарську звітність по земельному фонду підприємства. Такий інноваційний спосіб управління роботою аграрного бізнесу та цифровізація бізнесу сприятиме зниженню матеріальних витрат, скороченню робочого часу та кращому використанню відповідних ресурсів.

Використання Green IQ - розумна та інтелектуальна, повністю автоматична система, якою можна керувати за допомогою мобільного додатку для віддаленого моніторингу в режимі онлайн. За допомогою системи аеропоніки можна вирощувати продукцію сільського господарства протягом усього року, використовувати всі технічні засоби, які можуть бути доступні при цьому. Інтелектуальна система управління на основі технології Green IQ має набір завдань, які можна реалізувати для досягнення бажаних результатів за короткий період часу. У перелік таких функцій входить контроль температури повітря, вологості, системи

опалення, освітлення, вентиляції та поливу. Досвід провідних підприємств аграрного сектору показує, що технічне обслуговування та обслуговування аеропонних систем швидко окупається (за три роки), адже в залежності від культури можна отримати до 14 врожаїв.

В даний час в аграрному секторі економіки країни необхідно створити постійну інноваційну систему, яка відповідатиме базовим потребам, щоб стимулювати аграрні підприємства використовувати новітні технології та надавати інноваційну продукцію. Створивши таку інноваційну систему для сільськогосподарських підприємств, можна буде подолати ряд мезо- та макрофакторів, які стримують розвиток сільськогосподарського виробництва. Ці перешкоди включають: неузгодженість державної політики; незавершеність правової системи, що стимулює інноваційну діяльність; відокремлення науки від господарської практики; відсутність належної творчої інфраструктури; відсутність ефективних маркетингових систем науково-технічного розвитку в аграрній промисловості; рівність у розподілі праці для інноваційного процесу.

Зважаючи на всі перешкоди на шляху впровадження інновацій, багато аграрних компаній приходять до висновку, що впровадження інноваційної продукції у виробництво дає позитивний ефект. Сьогодні ринок інновацій пропонує фермерам автоматизацію сільськогосподарського виробництва на всіх рівнях: інтелектуальне землеробство, селекція, GPS-трекінг і навігація, дрони та роботи, агротехніка нового покоління, інновації в селекційних і харчових технологіях, агротехніка сільськогосподарського виробництва, розумні пристрої, технологія розумного пакування, технологія блокчейн, великі дані, енергоефективні технології та інші. Впровадження цифрових технологій дозволяє агровиробникам належним чином керувати сільськогосподарським процесом, дистанційно контролювати та сповіщати про всі ситуації з електропостачанням, які можуть виникнути в полі, на фермі, в лабораторії, щоб кінцевий споживач міг отримати продукцію високої якості за ринковою ціною [14].

Одним із шляхів підвищення ефективності управління інноваційним розвитком підприємства є налагоджений взаємозв'язок між інституційним середовищем і процесом впровадження інновацій.

Наразі важливо ефективно розробляти регіональні політики взаємодії влади та бізнесу. Це створить умови для активізації інновацій в сільськогосподарських підприємствах та сприятиме правильному використанню регіональних науково-технічних ресурсів. Ключем до створення системи управління агробізнесом на інноваційних засадах на регіональному рівні є визначення організацій, які відповідатимуть безпосередньо за запуск цього процесу на всіх рівнях.

Перш за все, необхідно створити два підрозділи управління: регіональне управління аграрного виробництва, до складу якого входить відділ підтримки інноваційної діяльності та розвитку сільськогосподарських підприємств, і внутрішня мережа управління інноваційною діяльністю на рівні бізнесу. Успіхом у реалізації державної політики та підтримки інноваційного розвитку аграрних підприємств вважається створення в обласних центрах відділів розвитку сільськогосподарських підприємств та підтримки інноваційних змін, розробка інноваційної політики та інноваційних стратегій, підтримка створення відповідної інфраструктури, консультації щодо всіх можливих процедур, навчання співробітників, здійснення компаніями наукових досліджень у сфері аграрних інновацій.

Основним напрямком підвищення ефективності управління інноваційним розвитком аграрної освіти є створення стабільного фінансового забезпечення за рахунок державного та ризикового фінансування. Сьогодні краудфандинг стає популярним, і в Україні вже є кілька успішних проектів.

Існує фінансова платформа Big Idea, яка збирає відкриті фінансові ресурси для реалізації інноваційних ідей та проектів, зібраних шляхом краудфандингу. Це може бути початковий капітал для відкриття бізнесу або гроші для розвитку окремого напрямку. Наразі платформа охоплює: соціальні інновації, відновлювані джерела енергії, інформаційні технології, ефективність та продуктивність

людських ресурсів, реформи в країні, відповідальний бізнес та фінансування венчурних підприємств в Україні.

Усі зазначені вище напрями суспільної власності пов'язані з функціонуванням аграрного сектору та його розвитком на основі інновацій. Це буде додатковий майданчик для розвитку сільського господарства, він зможе залучати кошти для реалізації нових проектів для покращення виробничо-господарської діяльності та, в тому числі, матиме на меті зміцнення продовольчої безпеки країни. Перевагами краудфандингу аграрного бізнесу є: легкий і прозорий спосіб отримання грошей на інноваційні проекти, що знижує ризики, пов'язані з їх прийняттям; підтримка інноваційних проектів соціального значення; прозорість; отримувати гроші від кількох інвесторів замість одного інвестора; розвивання і просування ідеї.

Водночас слабкою стороною краудфандингу є фінансова неспроможність реалізувати великі проекти; шахрайство; недобросовісність боржників. Тому надання державних коштів сільськогосподарським підприємствам є однією з можливостей та сучасних інструментів залучення додаткових фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів у сфері аграрної освітньої діяльності [15].

Ще один напрямок інноваційного розвитку підприємства – ризикове фінансування. Однією з головних переваг такого способу пошуку капіталу для креативного будівництва є те, що порівняно з банківським кредитом інвестору не потрібно давати гроші чи платити відсотки. В Україні на сьогоднішній день в аграрному секторі цей механізм використовується лише як спосіб збільшення інвестицій бізнесу та податків і реалізується через венчурні фонди [15]. Сучасні альтернативи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств створюють ще одну умову та можливість залучення капіталу для посилення технологічної оснащеності виробничо-господарської діяльності підприємства.

Аграрним підприємствам нашого регіону пропонуємо скористатися інноваційними технологіями вирощування соняшнику: 1) використання високоолійних гібридів соняшнику; 2) застосування передпосівної обробки ґрунту, яка поєднує декілька робочих дій - зрізання й обробку поверхневого шару,

подрібнення грудок, вирівнювання поверхні, внаслідок чого відбувається значний рух техніки по полю, або щільність землі зменшиться; 3) застосування колективної та комплексної інтеграції, що значно здешевлює сільськогосподарську продукцію; 4) використання системи удобрення, що дає змогу забезпечити культуру важливими елементами живлення; 5) захист об'єкта з використанням установок великої потужності та глибини; 6) залишення пожнивних решток на полі покращує структуру та родючість ґрунту.

З цього можна зробити висновок про необхідність впровадження заходів для збільшення виробництва на основі технічних інновацій та підвищення ефективності виробництва. Впровадження ресурсозберігаючих технологій сприятиме якісним змінам підприємницької діяльності, підвищенню економічної ефективності та зниженню залежності від конкурентів.

У сільському господарстві це стосується вибору найкращих сортів рослин для основних культур і визначення методів підготовки землі; використання найперспективніших сортів та високоякісного насіння; застосовування добрива та пестицидів в необхідних дозах; застосування всіх агротехнічних заходів і використання сучасної техніки за найкращим типом організації робіт. Ефективність сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах залежить від організації просування та збуту продукції, яка повинна включати багато каналів збуту, каналів оплати, рівня цін тощо. Метод обміну дуже корисний для спільних платежів між підприємствами. При цьому економіка зберігає свою платоспроможність без зменшення оборотних коштів, що впливає на рівень конкуренції.

Якщо підсумувати вищевикладене, то техніко-технологічні інновації, використання ресурсозберігаючих технологій, покращення якісних характеристик продукції при здійсненні господарської діяльності та покращення екологічних характеристик є одними з основних напрямків ефективності в публічному управлінні розвитку інновацій в сільськогосподарських підприємствах. До ключових напрямів інноваційного розвитку аграрних підприємства належать біо- і нанотехнології, генетичні, мікробіологічні, екологічні розробки, використання

вдосконалених організаційно-економічних механізмів функціонування суб'єктів господарювання та впровадження нових форм і методів здійснення управління виробничо-господарською діяльністю.

Аграрним підприємствам слід не зупинятися на цьому процесі, а використовувати методи відповідно до поточної ситуації та використовувати системи контент-маркетингу (Smart Agro Marketing), що в кінцевому результаті сприятиме закупівлі продукції кінцевим користувачем. Маркетинг продукції можна розглядати як одну з інноваційних стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств. В основному він спрямований на залучення цільової групи та побудову довірчих відносин для досягнення поставлених цілей. Це форма інновації в управлінні сільськогосподарськими підприємствами, яка не пов'язана з технічними та технологічними інноваціями, а це цифровізація та використання великих даних, і це змінює метод продажу та просуванню товару. Сьогодні, під час кризи, традиційні бізнес-моделі вже не актуальні. Щоб залишатися конкурентоспроможними, сільськогосподарські підприємства повинні використовувати гнучкі та інноваційні методи. Контент-маркетинг в агробізнесі – це спосіб встановлення довгострокових відносин з цільовими групами. Це допомагає залучити потенційних клієнтів і утримати існуючих. Наприклад, підприємства, які використовують цей метод, залучають більше ніж на 55% клієнтів. Основна мета стратегії контент-маркетингу для будь-якого сільськогосподарського бізнесу полягає в тому, щоб її використання було зосереджено лише на хорошому розміщенні продукту та щоб споживачі вибрали правильний продукт або послугу та підтримували це.

Контент-маркетинг для аграрного бізнесу – це сучасний інструмент, який вимагає менше інвестицій і приносить більше прибутку. Витрати грошей і часу на контент-маркетинг – це не витрати, а інвестиції для підприємства. Таргетована реклама для розробки контенту є найефективнішою, а правильний вибір її масштабу дозволяє цільовій аудиторії побачити її неодноразово і таким чином зацікавитися потрібним продуктом.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретичні та науково-методичні основи публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств, шляхів їх удосконалення були зроблені висновки та внесені пропозиції щодо публічного управління інноваційного розвитку аграрних підприємств:

Узагальнено поняття терміну «інновація» – це зміна, процес, метод, нововведення, завдяки якому відбуваються зміни в управлінні, виробництві та структурі господарської організації підприємства із впровадженням технологій для подальшого науково-технічного розвитку. Це сприятиме ефективній реалізації інноваційного процесу, що призведе до науково-технічних, технологічних, організаційних, соціально-економічних та екологічних змін на високому рівні та підвищить ефективність підприємства. Для детального визначення цього поняття в кваліфікаційній роботі рекомендовано використати теоретичну платформу економічного змісту інноваційної діяльності, структуру, яка дозволить розкрити економічний зміст інноваційної діяльності від моменту виникнення ідеї до результатів, отриманих підприємством після його використання.

Визначено, що ефективність впровадження інновацій в аграрному секторі необхідно визначати на основі оцінки розвитку інноваційного бізнесу з точки зору винахідника та споживача інновацій. Також краще провести аналіз щодо визначення фінансової ефективності, кадрів, інформаційної складової та використання творчих продуктів для забезпечення інноваційної діяльності. При цьому оцінка інноваційного потенціалу підприємства, яка не може бути здійснена у великих масштабах, здійснюється експертними методами оцінки.

Створення економічної системи публічного управління щодо впровадження інновацій в аграрному секторі, рекомендовано здійснювати шляхом реалізації об'єднання «держава-наука-інноваційне виробництво». Це створить передумови для ефективної роботи та сприятиме підвищенню економічних показників в області, країні в цілому.

Вирішено, що оцінку ефективності використання економічних систем управління розвитком інноваційної діяльності в аграрних підприємствах необхідно починати з врахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів господарської діяльності. Тому при аналізі таких показників, як загальна врожайність, зібрана площа, потенційна площа сільськогосподарських угідь, структура сільськогосподарських угідь, виробництво продукції тваринництва, достатність та модернізація технічного парку фінансова звітність стає базою даних для впровадження інновацій.

Обґрунтовано перелік інновацій, які позитивно вплинуть на зростання виробництва продукції сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах -це впровадження нових прийомів техніко-технологічних процесів, таких як обробіток ґрунту, внесення добрив, боротьба зі шкідниками, збирання, селекція та підготовка, а їх застосування знизить економічну віддачу собівартості продукту та прихведе до бажаного прибутку.

Протягом досліджуваного періоду визначено основні чинники, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності на підприємствах різних галузей економіки: незавершеність правового середовища, недостатня державна підтримка інноваційної діяльності; відсутність інвестиційних ресурсів для творчої діяльності; низький рівень фінансової підтримки з боку держави та місцевих інвесторів, у деяких випадках нульовий; невелика частка іноземної валюти через невелику інвестиційну зацікавленість в інноваційному секторі як іноземного інвестора; відсутність можливостей співпраці з іншими підприємствами та науковими організаціями; відсутність тенденції до забезпечення інтеграції науки і виробництва, яка б стимулювала компанії до впровадження інновацій у свою діяльність; рівне податкове навантаження для творчого та некреативного бізнесу; низька купівельна спроможність населення; тривалий період відновлення; брак інформації про нові технології.

Основною тенденцією впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств є перевага інноваційних підприємств сільського господарства, які впроваджують інновації у зрошуване землеробство;

селекцію; новітні засоби догляду за ґрунтом і рослинами; технічне обладнання та технологія виробництва; обладнання.

Запропоновано інноваційну систему для аграрного сектору вітчизняної економіки, яка базується на взаємодії державних і приватних господарських організацій. Вирішено, що необхідною умовою успішної роботи є формування її інституційної структури. З боку уряду це міністерства, урядові комісії, профспілки, офіси та закони, пов'язані з правилами, положеннями та стандартами, які створюють рамки для впровадження інноваційних процесів в аграрному секторі. Приватний сектор забезпечує інституційну підтримку через державний сектор (державні органи, ради винахідників, незалежні експерти тощо).

Досягнення позитивних результатів від впровадження інновацій можливе завдяки правильній методиці організації інноваційного процесу в сільськогосподарських підприємствах, що включає виділення блоків, взаємодій, які створюють план реалізації процедур інноваційної діяльності. Організаційний план творчої діяльності в сільськогосподарському підприємстві включає чотири блоки та їх робочу характеристику і в загальному вигляді показує комплексність заходів діяльності, які створюють стан інноваційного розвитку у виробничому процесі.

Для розвитку підприємств за інноваційною формою необхідно створити структуру, організаційну форму, спрямовану на інноваційний розвиток агроформування серед підприємств, які будуть сумісні та доповнюватимуть одне одне. Інноваційна система має враховувати досвід підприємств, використання ресурсозберігаючих технологій, кваліфікацію працівників, їх матеріальне стимулювання, процедури громадського контролю та комерційні розрахунки. При підготовці інноваційного процесу необхідно враховувати, що при переході господарюючих підприємств на використання нових методів і технологій буде встановлена певна збалансованість виробничо-господарської діяльності, що створить баланс економічних показників.

Визначено основні напрями ефективності публічного управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств, до яких належать: техніко-технологічні інновації, використання ресурсозберігаючих технологій,

підвищення якісних характеристик продукції, покращення екологічних характеристик шляхом господарського впровадження. діяльності, використання біо- та нанотехнологій, розвиток генетики, мікобіології, екології, посилення впливу економічних систем на підприємницьку діяльність, впровадження нових видів і методів управління виробничо-господарською діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічне управління підприємством: навч. посіб. / [А. М. Колосов, О. В. Коваленко, С. К. Кучеренко, В. Г. Бикова]; за заг. ред. А. М. Колосова. Старобільськ: Вид-во держ. закл. «Луган. Нац. Ун-т імені Тараса Шевченка», 2015. 352 с.
2. Кирилов Ю.Є., Стукан Т.М. Інноваційне забезпечення аграрних підприємств в умовах розвитку цифрового сільського господарства. *Сучасна наука: стан та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених з нагоди Дня науки, 23 травня 2019 р.* Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 170 с.
3. Пальчик І. М. Формування логістичної стратегії підприємства у сучасних умовах господарювання. Ефективна економіка. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3575>. (дата звернення 18.10.2022)
4. Serheev V. Y. Most widespread logistic strategies. Accessed. 27 Oct. 2014. URL: http://www.elitarium.ru /2007/12/11/logisticheskie_strategii.html. (дата звернення 18.08.2022)
5. Андрушків Б. М. Ф. В. Бортняк Інноваційна політика; за заг. ред. Б. М. Андрушківа. Тернопіль: ТЗОВ «Терно–Граф», 2012. 483 с.
6. Коюда П.М., Шейко І.А. Ефективність інноваційної діяльності підприємств: теорія та практика: Монографія. Х.: ХНУРЕ, 2013. 337 с.
7. Власов А.М. та Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ: КНЕУ. 2007. 92 с.
8. Білоусько Я.К., Питулько В.О., Товстопят В.Л. Державна підтримка техніко–технологічного забезпечення аграрного виробництва. *Економіка АПК, Міжнародний науково–виробничий журнал.* 2005. № 5. С. 30–35
9. Дацій О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України. *Проблеми інвестиційно–інноваційного розвитку.* 2011. № 1. С. 65–76.

10. Спаський Г.В, Інновації в розвитку аграрних підприємств Закарпатської області. *Вісник аграрної науки*. 2017. №10'17. С. 67–73.
11. Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк–Бердадіна О. Ф., Сковчиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с. с.27–28.
12. Амоша О.І., Антонюк В.П., Землянкін А.І. та ін. Активізація інноваційної діяльності: організаційно–правове та соціально–економічне забезпечення: монографія. Донецьк: Ін–т економіки пром–сті НААН України, 2007. 328 с.
13. Корсікова Н.М. Організаційно–економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах. *Економіка харчової промисловості*. 2009. №3. С. 8–11.
14. Цифрове землеробство спричинить революцію в сільському господарстві URL: <https://propozitsiya.com/ua/cyfrove-zemlerobstvo-sprychynyty-revolyuciyu-v-silskomu-gospodarstvi> (дата звернення 18.10.2022)
15. Заплатинський М. В. Проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 4. С. 83–90. DOI: 10.32702/2306–6792.2020.4.83.
16. Лоцман А.В. Напрями підвищення ефективності публічного управління інноваційним розвитком аграрного сектору *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (19-23 квітня 2022 р.)*. – Суми, 2022. С. 200.
17. Лоцман А.В. Особливості публічного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі»* - Дніпро, 2022. С. 218-220.
18. Державна служба статистики України: статистична інформація URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 10.09.2022)

19. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк–Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с. с.27–28.
20. Александрова Л. Бізнес–ангели інвестиційних проектів. *Фінансовий ринок України*. 2012. №2. С. 24., с. 1
21. Lisetskii F.N., Kyrylov Yu.Ye., Pichura V.I., Hranovska V.G., Domaratsky E.A. The development and current state of the agricultural sector of the national economy due to the more active access to the global food market //Agricultural Research Updates. Volume 20. Editors:Prathamesh Gorawala and Srushti Mandhatri. Nova Science Publishers, Inc., 2017. Chapter 1. P. 1–70. ISBN: 978–1–53612–216–9 122876.
22. За 9 місяців 2019 року український аграрний експорт склав \$15,8 млрд. Офіційний сайт Інформаційно–аналітичного порталу АПУ України URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/za-9-misyaciv-2019-roku-ukrayinskij-agrarnij-eksport-sklav-158-mlrd>. (дата звернення 08.10.2022)
23. Україна опустилася в рейтингу інноваційних країн. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/07/25/novyna/ekonomika/ukrayina-opustylasya-rejtynhu-innovacijnux-krayin> (дата звернення 10.09.2022)
24. Наукова та інноваційна діяльність України – 2019. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 108 с.
25. Наукова та інноваційна діяльність України – 2020. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2021. 100 с.
26. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 0 липня 2019 р. № 526–р «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80>. (дата звернення 08.08.2022)
27. Промислова власність у цифрах за 9 місяців 2018 року: ЗВО з найвищою винахідницькою активністю. Офіційний сайт ЄвроОсвіта. URL: <http://www.euroosvita.net/index.php/?Category=1&id=5824> (дата звернення 19.03.2022).

28. Blomsma, Fenna; Pieroni, Marina; Kravchenko, Mariia and other Developing a circular strategies framework for manufacturing companies to support circular economy-oriented innovation / Journal of Cleaner Production, Volume 241.– Dec 20, 2019.

29. Климова В.М. Фінансування інноваційної діяльності України в сучасних умовах інтеграції у світовий економічний простір. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. Випуск 9. 2011. С. 107–111.

30. Подольчак Н.Ю., Білик О.І., Левицька Я.В. Сучасний стан цифровізації в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №10 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/6.pdf (дата звернення 18.08.2022)

31. Шебанін В.С., Кормишкін Ю.А. Форми інноваційно активізації аграрного підприємництва в умовах цифрової трансформації економіки. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 18–25.

32. Боліла С., Кириченко Н., Осадчук І. Інноваційний вектор розвитку регіонального аграрного виробництва. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (2), 2020. С.86–94. URL: <http://tnveconom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/52>. (дата звернення 18.09.2022)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК Б

Самооцінювання кваліфікаційної роботи

Назва: «Публічне управління інноваційним розвитком аграрних підприємств»

Автор: Лоцман Анатолій Васильович

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Критерій	Рівень			Коментар
Огляд літератури побудовано навколо основної проблеми, використано найактуальніші сучасні дослідження за темою, чітко відображено зв'язок між завданнями, поставленими в роботі, та попередніми дослідженнями				
Надана конкретна та точна інформація про методи та дані (кількість, температура, тривалість, послідовність, умови, розташування, розміри тощо), методи пов'язані з іншими дослідженнями.				
Наведено конкретні результати з поясненнями та аналізом, порівняння з результатами інших досліджень, показано чіткий зв'язок проблеми з отриманими результатами,				
Надано пропозиції щодо удосконалення, що підкріплено відповідними обґрунтуваннями (прогноз, модель тощо)				
Висновки містять зв'язок з найважливішими аспектами попередніх розділів, підсумок ключових результатів, продемонстровано зв'язок між цією роботою та наявними дослідженнями зосереджена увага на суттєвих результатах, зазначено їх можливе застосування; подано обмеження, на які слід спрямувати майбутні дослідження.				
Перелік посилань є повним та достатнім для вирішення завдань дослідження				
Робота оформлена повністю відповідно до вимог				
Робота не містить друкарських та граматичних помилок				

Підтверджую, що робота виконана мною самостійно, не містить академічного плагіату. Зокрема, у моїй роботі немає запозичення текстів, ідей чи розробок, результатів досліджень інших авторів без посилань на них, у тому числі буквального перекладу з іноземних мов чи перефразування, що видаються за свій текст, вирваних із контексту тверджень, цитат без лапок, фабрикації (вигаданих) даних чи фальсифікації (вигаданих і модифікованих на догоду бажаному висновку) результатів досліджень.

07.12.22

ДОДАТОК В

Декларація академічної доброчесності

Я, Лоцман Анатолій Васильович, студент/ка групи ЗПУіА 2101м Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований(а), що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинен/нна буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

07.12.22

Лоцман А.В.